

SEDEMDESET LET BIBLIOTEKE SAZU

Marija Fabjančič

NAŠIH SEDEMDESET LET*

Jubilejno leto 2008 je priložnost za osvetlitev razvoja Biblioteke SAZU od ustanovitve leta 1938 do njenega današnjega razcveta in polne veljave.

Biblioteka je pomemben sestavni del SAZU, zato ni mogoče govoriti o zgodovini Biblioteke SAZU brez zgodovine SAZU. Ta je bila ustanovljena jeseni leta 1938 kot Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani (AZU). Biblioteka pa je še nekoliko starejša: 20. junija 1938 je društvo *Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani* dobilo v dar knjižno zapuščino Adolfa Robide.

SAZU nima neposrednih povezav z *Academio operosorum*, ki je bila ustanovljena leta 1693 v Ljubljani, a že okrog leta 1725 ugasnila. Za knjižničarstvo na Slovenskem pa je pomemben 8. člen pravil iz *Apes academicae operosorum* (1701), ki navaja: *Ut autem sensim Litterarum Amatoribus debita paretur supellex, parabitur ex munificentia Academicorum Bibliotheca publica, ad quam Omnibus patebit accessus, & pro ea constituetur Bibliothecarius Librorum curam habiturus, & de ijs rationem redditurus*.¹ Ustanovitev javne knjižnice iz darežljivosti akademikov jim je tedaj res uspela in to je bil začetek *Semeniške knjižnice*.

Druga akademija (1781–1785) ni pustila večjih sledov, po njenem zamrtju so sledili dolgotrajni naporji za ustanovitev nove akademije. Različna znanstvena društva (muzejska in zgodovinska), ki so nastajala na slovenskih tleh sredi 19. stoletja, so sicer opravljala pomembno nalogo, vendar so imela le deželni, ne pa vseslovenski narodni značaj. Tako je leta 1864 nastala Slovenska matica kot društvo,

* Za vso pomoč pri iskanju in zbiranju podatkov se iskreno zahvaljujem višjemu bibliotekarju Dragu Samcu.

¹ V prevodu Primoža Simonitija: Da pa bi bila ljubiteljem slovstva sčasoma na voljo potrebna oprema, se bo iz darežljivosti Akademije ustanovila javna knjižnica, v katero bodo imeli prost vstop vsi in v kateri bo postavljen knjižničar; ta bo skrbel za knjige in dajal o njih obračun.

ki naj bi pospeševalo izdajanje slovenskih znanstvenih in leposlovnih del. Do razpada Avstro-ogrske monarhije je bila najpomembnejša slovenska kulturna organizacija s širšimi ambicijami pri organizaciji slovenskega znanstvenega dela.

Več upanja in prizadevanj za ustanovitev slovenske akademije je bilo po ustanovitvi Univerze v Ljubljani, ko so se tu zbrali kot novi univerzitetni učitelji do tedaj po različnih univerzah in ustanovah v Evropi raztreseni slovenski strokovnjaki. Na pobudo profesorjev Ivana Prijatelja in Rajka Nahtigala so ustanovili *Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani* (ZDHV), ki je začelo z delom 6. 10. 1921. Društvo se je ukvarjalo z dejavnostmi, ki jih pri znanstvenih akademijah opravlja filozofsko-filološko-historični razred. Dejavnost ostalih razredov bodoče akademije so opravljala razna prirodoslovna društva, društvo *Pravnik*, *Umetnostnozgodovinsko društvo* in drugi.

Znanstveno društvo je bilo ustanovljeno kot osnova za bodočo akademijo znanosti, zato si je v svojem načrtu zadalo tudi organizacijske priprave za ustanovitev akademije, ki naj bi nastala iz društva. Ves čas se je borilo za njeno ustanovitev, jeseni 1924. je pritegnilo k temu delu tudi Slovensko matico in Narodno galerijo, kasneje tudi *Društvo Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani*. Prav zgodovinske in politične razmere so bile razlog za 18-letno zavlačevanje ustanovitve AZU, saj so končni cilj dosegli šele leta 1938.²

ZDHV je že v prvih letih dela pričel izdajati svoje publikacije, predvsem *Razprave in Dela*. Te izdaje so takoj začeli zamenjevati za publikacije nekaterih evropskih sorodnih ustanov in tako seznanjati svetovno javnost z izsledki slovenskih znanstvenikov. V desetletju živega delovanja jim je uspelo zbrati 939 zvezkov monografskih in periodičnih izdaj. Literaturo, ki jo je Znanstveno društvo pridobilo z zamenjavo, lahko smatramo za prvi zameetek današnje akademijske biblioteke, saj je po svoji sestavi predstavljala bistveno značilnost sedanjega knjižnega fonda. Fond sam je bil kasneje tudi vključen v fond Biblioteke SAZU. Društvo je imelo premalo prihodkov za redno izdajanje publikacij, zato je iskalo tudi podpornike. Tudi posamezniki so bili dobrotniki, med njimi predvsem Maks Pleteršnik, knezoškof Anton B. Jeglič, dr. Niko Zupanič, veleindustrijalec Vladimir Arko (darovana vsota je bila kar 12.500 din). Med ustanovami sta društvu izdatno pomagali Kmečka posojilnica za ljubljansko okolico in Gospodarska zveza, pomoč pri izdajanju publikacij pa so nudile Učiteljska tiskarna in Knjigarna Fed. Bamberga.

Leta 1948 je ZDHV na občnem zboru sklenil, da se razide, saj z ustanovitvijo

² Sedanji naziv *Slovenska akademija znanosti in umetnosti* si je AZU smela nadeti šele po Zakonu o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS 19. maja 1948.

Akademije znanosti in umetnosti in posebej še z razvojem njenih inštitutov sam ni več potreben. Vse društveno premoženje je po sklepu občnega zbora pripadlo Akademiji, med drugim tudi knjižnica in še neprodana zaloga publikacij, ki jih je izdalo Znanstveno društvo. Po izdajateljski plati pa lahko med predhodnike Akademije štejemo tudi *Akademsko založbo*.

Ob ustanovitvi *Akademije znanosti in umetnosti* v Ljubljani (AZU) leta 1938 moremo hkrati govoriti tudi o pravem rojstvu naše biblioteke. Osnovni fond tvori knjižnica Adolfa Robide (Robidova knjižnica), ki so jo od pokojnikove vdove kupili Banska uprava dravske banovine, Hranilnica dravske banovine, Mestno poglavarstvo v Ljubljani in Mestna hranilnica ter jo predali Društvu Akademija znanosti in umetnosti, to pa ob ustanovitvi jeseni leta 1938 Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. Knjižnica s 5323 zvezki je plod bibliofilskega navdušenja njenega lastnika in obsega dragoceno zbirko slovenskih tiskov od začetkov pa do konca drugega desetletja 20. stoletja. Zlasti je popolna slovenska revijalna literatura te dobe.

Z leti je pri SAZU nastalo precej inštitutov, ostali pa so samo inštituti naravoslovne in humanistične smeri. Leta 1981 je prišlo do organizacijske osamosvojitve akademijskih inštitutov v posebni *Znanstvenoraziskovalni center SAZU* (ZRC SAZU), ki pa vendarle v nekaterih pomembnih potezah (prek znanstvenih svetov inštitutov in Biblioteke) ohranja organizacijske in delovne zveze z delom SAZU. Tako Biblioteka SAZU še vedno opravlja večino knjižničarskega dela – vse od akcesije do razpošiljanja publikacij in vodenja bibliografij raziskovalcev – za vse inštitute in knjižnice ZRC SAZU.

Znanstveni načrti SAZU so danes razdeljeni med neposredno delo članov Akademije, razredov in delo inštitutov ZRC SAZU, ki je prevzel večino načrtovanega dela na širokem področju raziskovalnega programa SAZU z naslovom *Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda*.

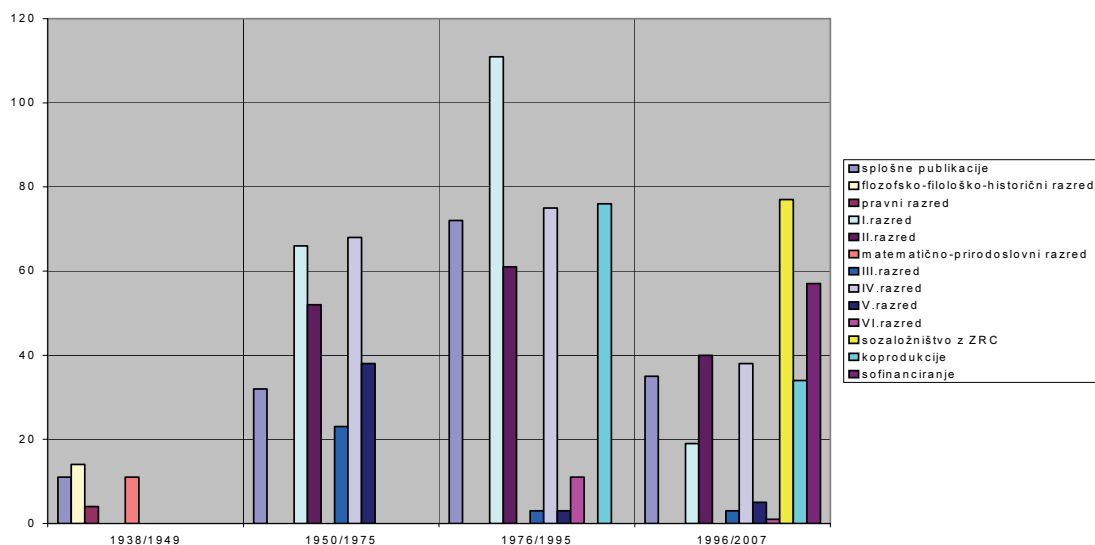
Že leta 1939 je Akademija začela izdajati svoje publikacije in jih zamenjevati. S tem je bila dana možnost, da se vzpostavi prva knjižna zamena s sorodnimi ustanovami. To je še danes ena najpomembnejših poti pridobivanja najnovejše literature z vsega sveta.

Z organizacijskim spreminjanjem AZU in SAZU se je spreminjala tudi shema izdaj publikacij, primernih za zamenjavo. Na *sliki 1 »Publikacije 1938–2007«* so prikazani količinski podatki vseh izdaj po letih glede na organizacijsko shemo razredov AZU in SAZU. Od leta 1980 je izšlo tudi vse več izdaj v koprodukciji z drugimi založniki (npr.: Mladinska knjiga, Državna založba Slovenije oz. kasneje DZS, Slovenska Matica, Celjska Mohorjeva družba, Društvo Knjižna zadruga,

Filozofska fakulteta, Litera, Tuma). Od leta 1996 naprej se je zelo povečalo tudi število izdaj, pri katerih je bil sozaložnik ZRC SAZU. Od leta 2002 je opazna sprememba pri izdajanju publikacij – celo iz akademijskih serij Razprave in Dela, ko SAZU sofinancira dela akademikov, ki jih izdajo drugi založniki. Zlasti slednji način je naraščal najhitreje, tako da je v letu 2007 takih izdaj že kar polovica. To pa pomeni tudi težave pri zamenjavanju publikacij, saj teh izdaj Biblioteka ne dobi za te namene.

Preglednica 1. **Publikacije 1938–2007**

Leto	vse	spl.	flz-fil-hist	pravo	I. r.	II. r.	mat-přir	III. r.	IV. r.	V. r.	VI. r.	z ZRC	koprod.	sofin.
1938/1949	40	11	14	4	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0
1950/1975	279	32	0	0	66	52	0	23	68	38	0	0	0	0
1976/1995	412	72	0	0	11	161	0	3	75	3	11	0	76	0
1996/2007	309	35	0	0	19	40	0	3	38	5	1	77	34	57
1938/2007	1040	150	14	4	196	153	11	29	181	46	12	77	110	57

Slika 1. **Publikacije 1938–2007**

OSEBJE

V Biblioteki vse do leta 1945 ni bilo stalno zaposlenega nameščenca. Šele 1. 9. 1945 je Akademija nastavila Primoža Ramovša kot prvega redno zaposlenega uslužbenca za opravljanje knjižničarskih poslov, najprej z nazivom arhivar, kasneje bibliotekar. Sredi leta 1949 je bil takratni edini uslužbenec Biblioteke razrešen vseh dodatnih obveznosti in njegova dolžnost je postala skrb za knjižnico. Približno v ta čas sega tudi zakon o SAZU, ki je določil osnovni značaj Biblioteke in postavil pogloblitve smernice za njeno poslovanje. Do leta 1952 je Biblioteka delovala kot sestavni del Znanstvene pisarne, 7. 2. 1952 pa je postala samostojna organizacijska enota v okviru SAZU. Njen upravnik je postal bibliotekar prof. Primož Ramovš.

Biblioteka SAZU je imela vseskozi izredno malo uslužbencev. Pomanjkanje se je čutilo tako pri strokovnem bibliotekarskem kadru kot tudi pri pomožnem. Zelo pereč problem je bil prav pomanjkanje administratorja in knjižničarskega manipulanta. Dolga leta je bilo v biblioteki le pet sistematiziranih delovnih mest – dve bibliotekarski in tri knjižničarska. Za visoko akcesijo in vse ostalo delo je bilo to premalo, zato smo si pomagali z dvema ali tremi honorarnimi močmi. Tudi v knjigovestnici je mojster-knjigovez delal le honorarno, honorarci so opravljali tudi razna pomožna dela – tiskali so bibliotečne publikacije, vodili tehnično plat ekspedita akademjskih publikacij ipd. Le za kurirske posle so Biblioteki SAZU priskočili na pomoč akademjski pomožni uslužbenci.

Veliko razbremenitev je pomenila nastavitev knjižničarskega manipulanta leta 1962, saj je moralo pred tem manipulantska dela opravljati strokovno bibliotekarsko osebje, ki je imelo že svojega tekočega dela nadpovprečno veliko. Redno delo je bilo pravočasno opravljeno, v poletnih mesecih, ko je bilo na področju akcesije nekaj zatišja, pa so prišla na vrsto še razna izredna dela, praznila pa se je tudi zaloga starega, še neobdelanega knjižnega fonda. Dodatno razbremenitev je pomenila tudi nastavitev tajnice leta 1966. Tajniške posle je pred tem prostovoljno opravljala referentka akademjske Znanstvene pisarne, vendar je Biblioteka pri svojem izredno živahnem poslovanju potrebovala lastno administrativno moč. Pisarna je morala izstavljati tudi račune za prodane akademjske publikacije, potem pa je SAZU leta 1966 najela za ekspedit akademjskih publikacij lokal v pritličju stavbe Slovenske Matice. Taka razbremenitev je bila le začasna, saj se je leta 1980 prodaja vrnila nazaj v Biblioteko, delo pa je moral prevzeti oskrbnik knjižnega fonda.

Zakon o ukinitvi stalnih honorarnih mest z nepolnim delovnim časom leta 1969 je terjal spremembe, saj je morala Akademija odpustiti vse dotedanje stalne

honorarne uslužbence. Za vodstvo ekspedita in za knjigoveza je Akademija sistemizirala delovni mesti s skrajšanim delovnim časom, poleg tega pa še dve novi mesti s polnim delovnim časom – mesto višjega knjižničarja in mesto knjižničarskega manipulanta. Zadnji sta pokrili delo, ki so ga do tedaj opravljali honorarni uslužbenci. Z vsemi temi prekvalifikacijami pa še vedno nismo dobili novega delovnega mesta bibliotekarja, za katerega smo že vrsto let prosili. To se je zgodilo šele konec leta 1970.

Precej pereč problem so tako za Biblioteko SAZU kot za posamezne inštitute in njihove sekcije inštitutske knjižnice. V teh opravljajo knjižničarsko delo kar inštitutski uslužbenci. Zanje je knjižničarsko delo vsekakor dodatna obremenitev, ki jo opravljajo poleg svojega rednega dela. Od uslužbencev v inštitutskih knjižnicah jih je le malo iz knjižničarske stroke, vsi ostali pa so administrativni, strokovni ali priložnostni delavci.

Gibanje števila in strukture delavcev v centralni biblioteki ilustrirata dva podatka: konec leta 1973, to je po 35 letih delovanja, je bilo 14 zaposlenih (upravnik biblioteke, višji bibliotekar, bibliotekar-referent, 2 višja knjižničarja-referenta, 2 višja knjižničarja, knjižničar, knjižničar-pripravnik, tajnica, oskrbnik knjižnega fonda, vodja ekspedita, knjigoveški mojster in snažilka), medtem ko tak pregled ob koncu leta 2007 pokaže že 21 zaposlenih s precej višjo izobrazbo (upravnik biblioteke, 8 višjih bibliotekarjev, 4 bibliotekarji, višji knjižničar-referent, knjižničar-referent, 2 knjižničarska manipulanta, tajnica, oskrbnik knjižnega fonda, knjigovez in snažilka).

Poleg izredno obsežnega dela v biblioteki so se uslužbenci še vedno dodatno strokovno izobraževali, pa naj je pri tem šlo le za udeležbo na mnogih strokovnih ekskurzijah z ogledi domačih in tujih knjižnic ali pa za udeležbo na tečajih in posvetovanjih slovenskih knjižničarjev ter na zveznih jugoslovanskih bibliotekarskih kongresih. Večkrat so pomagali tudi udeležencem bibliotekarskih tečajev v Narodni in univerzitetni knjižnici. Tečajnike je centralna biblioteka sprejela na praktično delo, pri katerem so se lahko dodobra seznanili z vsemi oblikami knjižničarskega dela. Nekateri naši bibliotekarji tudi redno objavljajo prispevke v strokovnih glasilih ali monografske publikacije s svojih strokovnih področij.

Izredne zasluge za bibliotekarsko stroko uslužbencev SAZU so opazili tudi v strokovnem bibliotekarskem združenju, saj so doslej že trije prejeli visoka bibliotekarska odlikovanja. Že leta 1971 je v Novi Gorici na posvetovanju slovenskih knjižničarjev dobil Čopovo diplomu, najvišje strokovno in društveno priznanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, naš dolgoletni upravnik Primož Ramovš za uspešno vodenje knjižnice, ki je tako hitro zrasla iz majhne knjižnice

v eno vodilnih slovenskih knjižnic. Leta 1998 je v Celju dobila Čopovo priznanje za uspešno temeljno strokovno delo bibliotekarka Anamarija Valantič. Leta 2007 pa je na posvetovanju na Bledu prejel najvišje priznanje, Čopovo diplomo, višji bibliotekar Drago Samec za izjemno strokovno delo na področju domoznanstva, bibliografije in za prispevek pri ohranjanju dragocenih knjižnic pri koroških Slovencih.

Preglednica 2: **Osebj** 1945–2008³

Anzi, Malči (knjižničarska manipulantka)	1971–1973
Baebler, Vida (tajnica)	1965–1979
Banjac, Marija (oskrbnica knjižnega fonda)	1983 –
Bernik-Gostič, Romana (višja bibliotekarka)	1994 –
Brejc, Darka (višja knjižničarka)	1952–1978
Brejc, Tatjana (višja knjižničarka)	1978–2005
Capuder, Majda (višja bibliotekarka)	1979–1993, 1997–1998
Czerny, Simona (tajnica)	1998 –
Djerković, Snežana (snažilka)	2007 –
Dolinar, Mojca (knjigovezinja)	1985 –
Fabjančič (Stergar, Klemenčič), Marija (bibliotekarka-specialistka, upravnica)	1970 –
Fister, Majda (bibliotekarka)	1978–1997
Frankl, Simona (višja bibliotekarka)	1994 –
Gajšek, Zinka (vodja ekspedita)	1976–1979
Godec, Tatjana (snažilka)	1999–2007
Gorenšek, Marija (višja knjižničarka-referentka)	1978 -> ZRC SAZU - Z
Hafner, Ivana (višja knjižničarka-pripravnica)	1970 -> ZRC SAZU - J
Hardi Vitorović, Nenad (bibliotekar-volonter)	2004
Hren (Janežič, Hren) Irena (knjižničarka-referentka)	1977 –
Janežič, Srečko (oskrbnik knjižnega fonda)	1969–1974
Javoršek, Marija (višja knjižničarka, tajnica)	1961–1970, 1992–1997
Jerina (Mahne), Alenka (knjižničarska manipulantka)	1989 –
Kalan, Ingeborg (knjižničarka-referentka)	1966 -> ZRC SAZU - B
Koblar-Horetzky, Ana (bibliotekarska svetovalka)	1954–1986

³ Podatki so navedeni po ohranjenih arhivih, večina honorarnih uslužbencev ni navedenih. Pri vsakem delavcu je naveden njegov zadnji strokovni naziv. Pri še aktivnih delavcih so letnice poudarjene.

Koman, Dušan (muzejski svetovalec, bibliotekar, arhivist)	1999–
Kozlevčar, Marija (višja knjižničarska manipulantka)	1976–1986
Kranjc, Alenka (Maja) (višja knjižničarka-referentka)	1970 -> ZRC SAZU - S
Lavrač, Alenka (oskrbnica knjižnega fonda)	1975–1999
Lavrič (Assejev), Živa (knjižničarka)	1964–1973
Maleš, Olga (višja knjižničarka)	1949–1976
Medjimorec, Karol (knjižničarski manipulant)	1971
Medjimorec, Marija (snažilka)	1971–1978
Mlinar Strgar, Mojca (višja bibliotekarka)	1994–
Mohorič, Sinka (snažilka)	1979
Mušič, Anton (knjižničarski manipulant)	1977–1997
Ogrin, Marjeta (snažilka)	1980–1983
Osrajnik, Milan (višji knjižničarski referent)	1974–
Ozvald, Marjan (višji bibliotekar)	1986–1994
Pajk, Marija (knjižničarka)	1950–1969
Pajsar, Breda (višja bibliotekarka)	1997–
Pergovnik, Bojan (knjigovez)	1983–1984
Pipp, Slava (knjižničarka)	1965–1970
Piškur, Mateja (tajnica)	2002–2003
Plavc, Pavla (višja knjižničarka)	1979–2005
Podpac, Ljubomir (vodja ekspedita)	1970–1976
Poljšak, Meta (knjižničarska manipulantka)	1974–1975
Puntar-Brzin, Mojca (bibliotekarka)	1891–1999
Ramovš, Primož (višji bibliotekar-specialist, upravnik, akademik)	1945–1987
Rihar, Irena (bibliotekarka)	1997–
Samec, Drago (višji bibliotekar)	1979–
Sirk, Karmen (knjižničarska manipulantka)	1997–
Skerl, Angela (knjigovezinja)	1977–1980
Skerl, Janez (knjigovez)	1980–1983
Slavič, Jelica (knjižničarka)	1975–1977 (Z)
Snoj, Jana (bibliotekarka-pripravnica)	1974–1975 (Z)
Stergaršek, Sonja (bibliotekarka)	1974–1979
Sušnik, Miriam (knjižničarka)	1973–1979
Šinigoj, Marina (višja knjižničarka-referentka)	1976–1994
Škerl, Gabrijel (knjigoveški mojster)	1965–1995
Škerlj, Nevenka Nena (bibliotekarka)	2005–

Šmid, Sonja (knjižničarka)	1983–1984
Štrubelj, Albina (višja knjižničarka)	1951–1972 (N)
Šušteršič, Julijana (višja knjižničarka-referentka)	1960–1979 (O)
Tiganj, Šemsa (snažilka)	1978–1983
Tomšič (Lipovec), Stana (bibliotekarka)	1971–1997
Turnšek, Angela (višja knjižničarka-referentka)	1964 -> ZRC SAZU - L
Uran, Mojca (višja bibliotekarka)	1993–
Urbančič, Ana (snažilka)	1983–1999
Urbančič, Dejan (knjižničarski manipulant)	1996
Urek, Vida (bibliotekarka-specialistka)	1964 -> ZRC SAZU - U
Valantič (Gajšek), Anamarija (bibliotekarka)	1969–2005
Verbinc (Verbinc Drogenik), Helena (višja bibliotekarka)	1987–
Vide Ogrin, Petra (bibliotekarka)	2003–2004, 2005–
Zadnikar, Ana (višja bibliotekarka)	1997–
Zemljič-Golob, Sinja (bibliotekarka-pripravnica)	1973 -> ZRC SAZU - N
Zorko, Marko (knjižničar)	1970–1973
Žigon, Vlasta (bibliotekarka)	1974–1981

Slika 2. Kolektiv Biblioteke SAZU leta 1986

Slika 3. *Dragocenosti v trezorju*

DELO BIBLIOTEKE

Biblioteka, kot posebna delovna enota SAZU, se je lahko razvijala in napredovala šele potem, ko ni bila več sestavni del Znanstvene pisarne. Leta 1954 je Biblioteka dobila svoj poslovnik, ki je določal njene naloge in s tem tudi specificiral značaj knjižnega fonda, namreč da v njem v čim večji meri zbere tekočo znanstveno literaturo vseh strok z vsega sveta. Biblioteka SAZU je to delo izvrševala z vso vnemo, saj danes zamenjuje publikacije s 1425 ustanovami po vsem svetu. Velik del teh publikacij je v Sloveniji unikat, kar vrednost našega fonda samo še poveča. Ker je Biblioteka odprta in dostopna vsakomur, je pravi namen te hrambe tudi smiseln. Poleg te poglobitve naloge Biblioteke pa se je z ustanavljanjem inštitutov pri SAZU pojavila nova smernica. Akademski inštituti, katerih namen je znanstveno raziskovanje nacionalnih ved, potrebujejo seveda za svoje delo primerno literaturo. Organizacija akademijske Biblioteke je predvidevala, da vse inštitutske knjižnice tvorijo s centralno Biblioteko celoto, in sicer tako da centralna Biblioteka vodi vse delo in da so inštitutske knjižnice samo

neke vrste priročni depoji za ustrezno stroko. Ker je bila delitev na Biblioteko in inštitutske knjižnice samo internega značaja, je bilo vse poslovanje navzven zelo poenostavljeno. Pa tudi notranja organizacijska shema te delitve zaradi svoje elastičnosti in smotrnosti ne predstavlja velike dodatne obremenitve. Praktičen uspeh je zelo velik in daleč odtehta nekaj dodatnih opravil. Po prvotni praksi in Poslovniku Biblioteke je ta odvajala v inštitutske knjižnice vso literaturo, ki spada v njihovo delovno področje, to se pravi, ne samo tistih knjig, ki so jih inštituti naročili za svoje delo, temveč tudi vso literaturo, pridobljeno z zamenjavo. Na ta način so imeli inštitutski sodelavci vso strokovno literaturo vsak čas pri roki, saj jim je v njihovih prostorih dostopna v prostem pristopu in tudi izven rednih uradnih ur. Po drugi strani so bila s tem razbremenjena centralna skladišča, predvsem pa izposoja. Vendar je nagli razvoj v zadnjih letih pokazal, da ta, v začetku tako praktična zasnova, ne ustreza več, ker so se zaradi močnega dotoka skladišča inštitutskih knjižnic vse preveč napolnila. Ob ustanovitvi inštitutov so bile to majhne knjižnice, z leti pa se je v njih nabral številčen fond. Knjižnice so tako prerasle svoj prvotni namen inštitutskih priročnih zbirk. Pomanjkanje prostora in majhno upanje na razširitev, pa tudi pomanjkanje strokovnega bibliotekarskega osebja, ki bi ga zaradi velikega obsega potrebovale inštitutske knjižnice več, opozarja na to, da bi bilo smotrnejše, da bi te knjižnice postale samo manjše priročne zbirke, v katerih bi bila shranjena le tista literatura, ki bi bila inštitutskim sodelavcem pri njihovem delu potrebna stalno, ves ostali fond pa bi ostal v centralni biblioteki. Zaradi pomanjkanja skladišč pa tak način poslovanja še ni mogoč.

Vsa leta torej Biblioteka in knjižnice inštitutov iščejo vedno nove rešitve za svoja skladišča. Že leta 1964 so po načrtih, ki jih je izdelal arhitekt Janko Omahen, začeli graditi temelje za novo poslopje Biblioteke. Stala naj bi nad keltskimi, rimskimi in slovanskimi ostalinami ob Gosposki ulici do Salendrove ulice, torej na mestu trakta, ki so ga po potresu leta 1895 podrli. Uspeli so zgraditi samo temelje, nato pa so financiranje prekinili zaradi potresa v Skopju, temelje pa zasuli.

Biblioteka ima od leta 1994 svoje prostore na Novem trgu 5, v stavbi, zgrajeni še pred letom 1600. Sprva je bila to hiša baronov Lambergov in kasneje Lichtenbergov. Ima monumentalno vežo in bogato stopnišče z dorskimi in jonskimi stebri. V njej je bila tudi kameralna prokuratura, v kateri so služili kot brezplačni konceptni praktikanti znani pravniki (Janko Kersnik, Ivan Tavčar) ter poldrugo leto (9. 5. 1829–17. 12. 1830) tudi največji slovenski pesnik France Prešeren. Adaptacija prostorov, ki se je začela leta 1984, je bila končana šele leta 1994. V vmesnem času smo se selili iz stavbe Novi trg 3 in Novi trg 4 v stavbo na Novem trgu 5, tam pa iz prostora v prostor, iz nadstropja v nadstropje, velikokrat smo

delali v nemogočih delovnih razmerah – brez dnevne svetlobe, zaprašeni, na prepihu, skorajda na gradbišču med gradbenimi podporniki. Sama adaptacija je bila toliko bolj zahtevna, ker so prostori v spomeniško zaščiteni zgradbi, v kateri so morali opraviti veliko posegov tudi restavratorji. Med adaptacijo je večkrat prihajalo do prekinitev dela, saj so nam gradbinci prekinjali komunikacijske povezave s svetom; v tem času smo že aktivno sodelovali pri vzajemni katalogizaciji v sistemu COBISS, zato so nas te prekinitve še toliko bolj ovirale. Biblioteka se je torej v obnovljene delovne prostore spet vselila leta 1995. S tem so bili zagotovljeni znosni pogoji za njeno tekoče delo. Z ureditvijo nove čitalnice je postal dostop do knjižnega fonda bolj prijazen. Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Biblioteke SAZU, sprejet 26. 11. 2003, in njegov knjižnični red določata pravila, ki jih morajo upoštevati člani, uporabniki knjižničnega gradiva in opreme v knjižnici. Tako pravilnik na kratko opredeljuje vlogo, naloge in položaj Biblioteke SAZU.

BIBLIOGRAFIJE

Izkušnje, ki so si jih naši bibliotekarji pridobil v dolгих letih kreiranja in redigiranja bibliografskih zapisov v bibliografsko-kataložni bazi podatkov COBIB.SI, so omogočile enotno in ažurno spremljanje dela članov SAZU in raziskovalcev ZRC SAZU z vodenjem njihovih bibliografij. Ker je bila Biblioteka med prvimi aktivnimi člani knjižničnega informacijskega sistema COBISS.SI, ni samo spremljala njegove rasti, ampak je zaradi izkušenj večkrat lahko našla in predlagala rešitve problemov ob posameznih zapisih, s čimer se je gradila osnova za ocenjevanje dela raziskovalcev – tipologija del.

OSREDNJI SPECIALIZIRANI INFORMACIJSKI CENTER ZA HUMANISTIKO

Biblioteka SAZU že od leta 2003 z Znanstvenoraziskovalnim centrom SAZU sestavlja Osrednji specializirani informacijski center za humanistiko (OSICH), ki ga je leta 2006 na podlagi javnega razpisa ponovno potrdila Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (JARDRS). Naloge in dela v okviru OSICH so bile zaradi visoke strokovne usposobljenosti zaupane višjima bibliote-karkama iz naše biblioteke.

KNJIŽNIČNO NADOMESTILO

Biblioteka SAZU že od leta 2004 sodeluje pri izpeljavi projekta Ministrstva za kulturo glede dodeljevanja knjižničnega nadomestila za izposojeno gradivo. Zato je morala tako kot ostale knjižnice, članice sistema COBISS.SI uskladiti

lastno bazo z vzajemno bazo COBIB.SI, kar je pomenilo, da je bilo treba najprej odpraviti pomanjkljivosti pri nekaterih starih izvirnih ali prevzetih zapisih in jih nato povezati. Povezovanje lokalnih zapisov je Biblioteka opravila na podlagi posebnih seznamov nepovezanih bibliografskih zapisov/avtorjev z bazo CONOR.SI, ki so ustrezali kriteriju za knjižnično nadomestilo. Prvi pregled in dopolnitve leta 2004 so zajele kar 667 zapisov za 533 avtorjev – tako znanstvenikov kot umetnikov (književnikov, likovnikov, arhitektov, glasbenikov in fotografov), vsa nadaljnja leta pa poteka dopolnjevanje sproti in v manjšem obsegu.

DIGITALIZACIJA SLOVENSKEGA BIOGRAFSKEGA LEKSIKONA (SBL)

Kot novo nalogo je v letu 2007 Biblioteka SAZU v sodelovanju z ZRC SAZU pričela s pripravo na elektronsko izdajo Slovenskega biografskega leksikona (1925–1991). Namen elektronske izdaje je, da zapolni vrzel zavoljo nedosegljivosti izvirne izdaje Slovenskega biografskega leksikona. S spletnim dostopom do SBL nameravamo uporabniku omogočiti iskanje po celotnem besedilu in tudi zahtevno iskanje po določenih parametrih.

INFORMACIJE

Biblioteka skrbi, da uporabnikom posreduje strokovne informacije v najkrajšem možnem času in čim popolneje. Vsak mesec je izdajala *Seznam prejetih knjig*, od leta 2003 imenovan *Mesečni seznam novosti*. Vsako leto izide tudi *Kratko poročilo o delu Biblioteke*, ki je v nekoliko skrajšani obliki objavljeno tudi v *Letopisu SAZU*. V posebni seriji *Objave* so bile predstavljene zaključene zapuščine ali delno njihove tematske predstavitve. Letno in občasno še ob večjih spremembah pa izdaja tudi *Katalog publikacij Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, v letih 1987–1994 imenovan *Cenik publikacij Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, še prej pa *Seznam razpoložljivih publikacij Slovenske akademije znanosti in umetnosti*. Informacijski bilteni so bili sprva ciklostirani in tiskani v povprečni nakladi 220 izvodov in broširani, kasneje pa se je naklada precej znižala, saj so informacije dosegljive prek interneta na domači strani SAZU. Informacijske biltene je Biblioteka pošiljala članom akademije, inštitutom ZRC SAZU ter mnogim ustanovam, ki so se zanje zanimale. Biblioteka pripravlja občasno tudi obsežnejše razstave, redno pa manjše.

MUZEJSKA ZBIRKA SAZU

Biblioteka skrbi tudi za manjšo muzejsko zbirko umetnin, ki poleg slikarskih in kiparskih del obsega tudi tri zaključene zbirke. Dve med njimi sta del zapuščine

Ivana (Johna) Jagra. Ena je etnografska, in sicer 88 pirhov in prek 100 skic, pretežno s konca 19. stoletja. Druga je umetnostna, 252 japonskih lesorezov Ukiyo-e in v knjigo vezana serija upodobitev poti Tokaido. Grafike v tej zbirki so nastale v 19. stoletju. Tretja zaključena zbirka je zbirka slovenskih grafik iz druge polovice 20. stoletja, ki jo je SAZU odkupila v zadnjem času. Ta zbirka, ki nosi naziv *Zakladi slovenske grafike 1955–2005*, je bila leta 2006 predstavljena na razstavi v Skopju, leta 2008 pa v Ljubljani. Zbirko japonskih lesorezov smo najprej leta 2005 predstavili ljubljanski publiki, naslednje leto pa smo z njo gostovali v Zagrebu, in sicer v okviru kulturne izmenjave, v kateri se nam je Kabinet grafike Hrvaške akademije znanosti in umetnosti leta 2007 predstavil z zbirko italijanske grafike 16. in 17. stoletja.

IZPOSOJANJE GRADIVA

Merilo pomembnosti in smiselnosti knjižnice je tudi njena izposoja. V primerjavi z drugimi knjižnicami je število bralcev in frekventnost fonda relativno majhno, saj je večina knjig strogo znanstvenega značaja in jih zato s pridom uporablja le ožji krog bralcev. Pri izposoji je treba upoštevati tudi izposajo knjižnega fonda, deponiranega v inštitutskih knjižnicah. Tam je pristop prost, in je gradivo stalno na voljo njihovim delavcem.

Knjižnični fond je vsakomur dostopen, posebnih omejitev ni. Žal pa je bilo zaradi pomanjkanja skladiščnega prostora zadnja leta izposojanje precej oteženo, saj je sicer manj iskani knjižnični fond, ki smo ga že leta 2002 preselili in uredili v skladiščnih prostorih v Planini, za izposajo potrebno hodit tja iskat in vračat. Veliko težav so imele tudi knjižnice inštitutov ZRC SAZU, saj so zaradi adaptacij njihovih prostorov morale gradivo večkrat prestavljati ali pa začasno ni bilo dostopno.

V čitalnici, ki ima 8 sedežev, so uporabnikom na voljo v prostem pristopu enciklopedije, atlasi, slovarji in novejša številka približno 500 revij. Ogledajo pa si lahko tudi knjižne oglase založb in razne prospekte. Ker je tu tudi osebni računalnik, od leta 2002 registriran kot e-točka, lahko uporabniki tudi sami iščejo informacije po vzajemni bazi (COBISS/OPAC) in po internetu. S pomočjo naših informatorjev lahko uporabniki dostopajo tudi do več tujih baz podatkov, dosegljivih prek interneta.

Število uporabnikov (okrog 5000) se je v zadnjih letih nekako ustalilo in se bistveno ne spreminja, manjši padec pa je Biblioteka zaznala pri številu obiskov. Skupno število izposojenega gradiva je že nekaj let skoraj enako. K izposoji moramo prišteti tudi podatke o iskanju po elektronskih virih. Dostop do njih nam

od leta 2004 omogoča članstvo v konzorciju COSEC, prek katerega naši uporabniki, seveda le z naše lokacije, dostopajo do dela baz ScienceDirect in SpringerLink. Članstvo v konzorciju se je že leta 2005 izkazalo za zelo koristno in uporabljano, je pa verjetno botrovalo malenkostnemu padcu pri fizični izposoji gradiva. Predvidevamo sicer, da bi raziskovalci ZRC SAZU elektronske baze podatkov uporabljali še pogosteje, če bi vključevale več humanističnih revij.

KNJIGOVEZNICA

V sredini februarja 1956 je dobila Biblioteka svojo knjigovезnico s kompletnim knjigovеškim orodjem za vezavo knjižnega fonda. Do tega leta so dajali fond v vezavo zunanjim knjigovеzom. Delo je dolga leta opravljal honorarni mojster knjigovеz, šele kasneje je bil nastavljen še knjigovеz. Sedaj je v knjigovеznici samo ena knjigovеzinja, tako da mora Biblioteka spet dajati fond v vezavo zunanjim knjigovеzom.

ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SAZU

Znanstvenoraziskovalni center SAZU (ZRC SAZU), ustanovljen leta 1981, je samostojna mreža sedemnajstih raziskovalnih strokovnih enot. Ena temeljnih posebnosti ZRC SAZU je zbiranje, povzemanje in publiciranje virov in interpretacij za program Naravna in kulturna dediščina, ki ga inštituti izvajajo v sodelovanju s SAZU. Pestrost raziskovalnih področij je razvidna že iz samega seznama inštitutov, zato so tu navedeni vsi inštituti ZRC SAZU, saj so njihove knjižnice vključene v sklop Biblioteke SAZU. Začetki posameznih inštitutskih knjižnic se prekrivajo z obstojem inštitutov. Seznam je naveden po lokacijskem podatku v signaturi knjig:

- A – Inštitut za arheologijo (ustanovljen 1947);
- B – Biološki inštitut Jovana Hadžija (ustanovljen 1950);
- C – Muzikološki inštitut (ustanovljen 1979);
- G – Paleontološki inštitut Ivana Rakovca (ustanovljen 1949);
- H – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (ustanovljen 1947);
- I – Inštitut za slovensko izseljenstvo (ustanovljen 1982);
- J – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (ustanovljen 1945);
- L – Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede (ustanovljen 1947);
- Lb – Inštitut za kulturno zgodovino (ustanovljen 2000);
- M – Družbenomedicinski inštitut (ustanovljen 1981);
- N – Inštitut za slovensko narodopisje (komisija 1947, ustanovljen inštitut 1951);

- P – Inštitut za antropološke in prostorske študije (ustanovljen 1994);
- S – Inštitut za raziskovanje krasa (ustanovljen 1947);
- U – Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta (sekcija 1947, ustanovljen inštitut 1972);
- W – Glasbenonarodopisni inštitut (ustanovljen 1972);
- X – Filozofski inštitut (ustanovljen 1977);
- Z – Geografski inštitut Antona Melika (ustanovljen 1948).

V sklopu SAZU in Biblioteke so bili še:

O – Inštitut za prava starega Orienta (1957–1985), ki je bil ukinjen po smrti nosilca projekta akademika Viktorja Korošca;

K – Kemični inštitut 'Boris Kidrič' (1946–1958) in

F – Fizikalni inštitut Jožef Stefan (1946–1955). Po izločitvi iz sestave SAZU so tudi knjižni fond izpisali.

Izjemi sta bili samo knjižnici:

Inštituta za elektriško gospodarstvo (v sklopu SAZU 1950–1958) in

Inštituta za turbinske stroje (v sklopu SAZU 1952–1958), saj kljub vključenosti inštitutov v SAZU nista bili sestavni del Biblioteke.

Po ustanovitvi ZRC SAZU so se začeli pojavljati problemi v zvezi z lastništvom starejšega fonda. Predsedstvo SAZU je zato 4. 4. 1995 izdalo sklep o lastnini knjižnega fonda v Biblioteki SAZU: *Knjižni fond, ki ga je Biblioteka SAZU prejela in strokovno obdelala do leta 1994, je last SAZU, ne glede na to, kje se gradivo sedaj hrani. Knjižni fond, ki ga je ZRC SAZU pridobil v času nove organiziranosti [t.j. po 5. 8. 1994], je last ZRC SAZU, vendar vse gradivo še vedno strokovno obdelava Biblioteka SAZU. Gradivo mora biti v inštitutih dostopno vsem uporabnikom za izposajo na dom ali v čitalnico centralne Biblioteke SAZU.*

KNJIŽNIČNI FOND

Poglavitni namen Biblioteke je zbiranje tuje znanstvene literature, kar opravlja na več načinov. Največ tuje literature pridobi z zamenjavo založniških publikacij Akademije in ZRC SAZU, precej tudi z nakupom, opazna pa so darila in volila tudi obsežnejših zapuščin in knjižnic. Po vseh teh načinih je Biblioteki do konca leta 2007 uspelo zbrati 512.949 enot gradiva, in sicer 497.149 knjig in letnikov revij, 136 rokopisnih zapuščin, 853 mikrofilmov, 3854 kosov kartografskega gradiva, 9630 kosov slikovnega gradiva, 963 plošč in (video)kaset ter 364 CD

ROM-ov, multimedialnega gradiva in računalniških datotek. Vsaj 80 % celotnega gradiva je tujih publikacij, večina je pridobljena z zamenjavo. Seveda pa zamenja omogoča predvsem nabavo tekočih izdaj, tako da je največ tako pridobljenega gradiva iz obdobja po letu 1945. Le antikvarni nakupi in darila omogočajo pridobivanje starejšega gradiva. Tako je več kot 95 % celotnega knjižničnega gradiva iz 20. stoletja.

ZAMENA

Knjižna zamenjava akademjskih publikacij z znanstvenimi ustanovami predstavlja najpomembnejše in najaktivnejše področje dela naše biblioteke. Na ta način vanjo doteka najnovejša znanstvena literatura, kar je poglobitni namen in specifična značilnost njenega knjižnega fonda. Po drugi strani pa tako seznanjamo svetovno znanstveno javnost z izsledki naših najbolj priznanih strokovnjakov.

Biblioteka pošilja znanstveno literaturo v zamenjavo po vnaprej določenih načelih, ki pa se lahko občasno tudi spremenijo. Možno je, da se z ustanovami dogovori taka zamenjava, da oba partnerja (pošiljatelj in prejemnik) zamenske literature pošiljata:

- vse publikacije lastne ustanove,
- publikacije z določeno tematiko (npr. arheologija, jezikoslovje, etnologija, biologija, speleologija, geografija, glasba itd.), pogosto še to omejeno na jezik publikacije ali pa jezik povzetkov,
- določen naslov domače revije za določen naslov tuje revije (načelo naslov za naslov).

Slednje načelo se zadnja leta najbolj uveljavlja. Najlažje ga je nadzirati in po potrebi tudi reklamirati manjkajoče številke. Zamenjava po prvih dveh načelih zahteva veliko več pojasnjevanja, zakaj je prišlo do zastojev pri pošiljanju. Zaradi racionalnosti omenjenega načina pridobivanja literature so večkrat potrebne revizije in izločanje nezainteresiranih zamenskih partnerjev.

Že ZDHV je začel z zamenjo publikacij, Akademija pa je to tradicijo nadaljevala že s svojimi prvimi publikacijami. Prvi dve publikaciji, ki sta izšli v založbi Akademije, sta FRANC VEBER, *Vprašanje stvarnosti*, 1939 (z obsežnim povzetkom v nemščini, ki je izšel tudi kot separat) ter MILKO KOS, *Srednjeveški urbarji*, 1. zvezek, 1939. V začetku leta 1940 je takratni generalni sekretar prof. dr. Gregor Krek poslal prve akademjske izdaje bližnjim akademijam (Zagreb, Beograd, Sofija, Praga, Dunaj, München, Göttingen, Berlin) s prošnjo za zamenjavo. Akademija je še isto leto dobila prve knjižne pošiljke najnovejše znanstvene literature. Prva revija, ki jo je prejela po tej poti, je *Deutsche Kultur im Leben der*

Volker, München, 1940, prva knjiga pa HERMANN SCHNEIDER (ur.), *Germanische Alterthumskunde*, München, 1938. Med 2. svetovno vojno, zlasti še proti koncu, je publicistična dejavnost Akademije močno zastala. Akademija je sicer že leta 1941 navezala stike z nekaterimi italijanskimi akademijami, leta 1942 s Hrvaško akademijo, kasneje tudi z nemškimi ustanovami, vendar pa so bili do jeseni leta 1943 stiki z italijanskimi ustanovami prekinjeni, leta 1945 pa tudi z večino nemških.

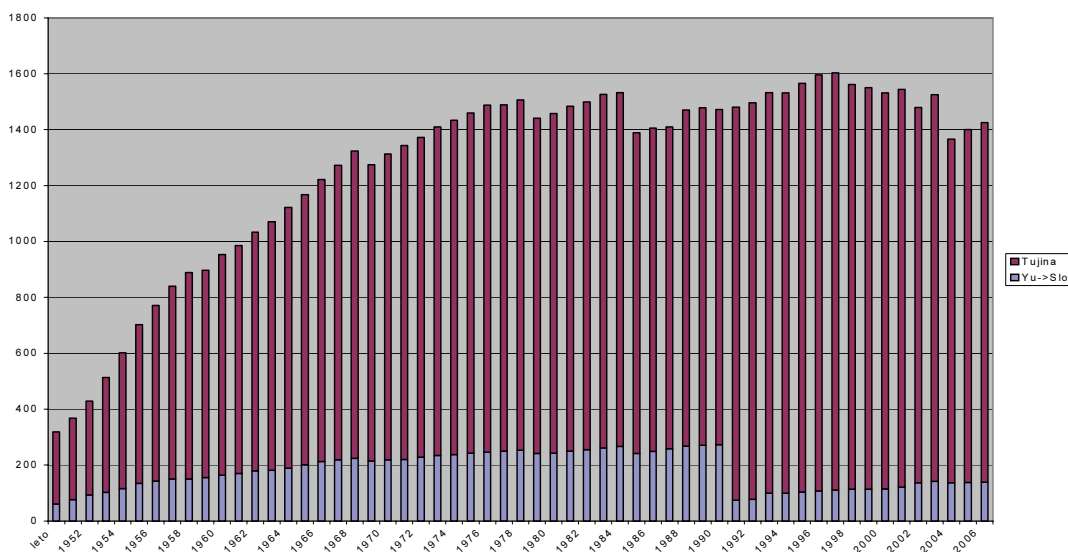
Po letu 1946, ko je publicistična dejavnost Akademije naraščala, je njena biblioteka navezovala nove stike z domačimi in tujimi ustanovami. Tako je bila ob koncu leta 1947 že vzpostavljena zamena s 34 domačimi (od teh 16 v Sloveniji ter 18 v ostalih republikah Jugoslavije) in s 56 tujimi akademijami in znanstvenimi ustanovami.

Z novim zakonom o SAZU iz leta 1948 je postala zamena še obsežnejša. Publicistična dejavnost Akademije je iz leta v leto naraščala in omogočala čedalje trdnjšo osnovo za navezavo novih zamenjalnih stikov. Na zameno so vplivale tudi mednarodne politične razmere, saj so npr. po informbiroju zamrli vsi stiki s sovjetskimi ustanovami in z mnogimi ustanovami držav, ki so bile pod vplivom Sovjetske zveze. Okoli leta 1990 je začela upadati zamena z jugoslovanskimi ustanovami. Po osamosvojitvi Slovenije in ureditvi razmer je bilo treba vse zveze vzpostavljati na novo. V času blokade so Slovenijo obravnavali kot vojno območje, zato so pošiljke, označene s pripisom »war district«, prihajale le po zelo zapletenih carinskih postopkih. Veliko težav so povzročale tudi politične razmere v svetu, nastajanje novih držav in njihovo preimenovanje, združevanje ali razdelitev posameznih ustanov, spreminjanje naslovov. Po letu 1991 so bile Biblioteki namenjene pošiljke še več let pogosto naslovljene z »Yugoslavia«, pa tudi »Slovakia« in celo »Sierra Leone«. Skratka, dobili smo marsikatero zanimivo naslovljeno ali slikovito opremljeno pošiljko. Zanimiva je pošiljka iz Brazilije, ki jo je povzročila visoka inflacija. Objavljamo fotografijo, ki kaže cel paket znamk, z vrstico privezanih na papir, s katerim je bila ovita knjižica, manjša od paketa žigosanih znamk (*slika 4*).

Pogosta oblika zamenjave je tudi zamenjava dvojnic. Mnoge ustanove nam v izbor pošiljajo sezname dvojnic, da si iz njih izberemo knjige ali revije. Tudi Biblioteka SAZU tako koristno uporabi in razpošlje svoje dvojnice ali izločeno gradivo.

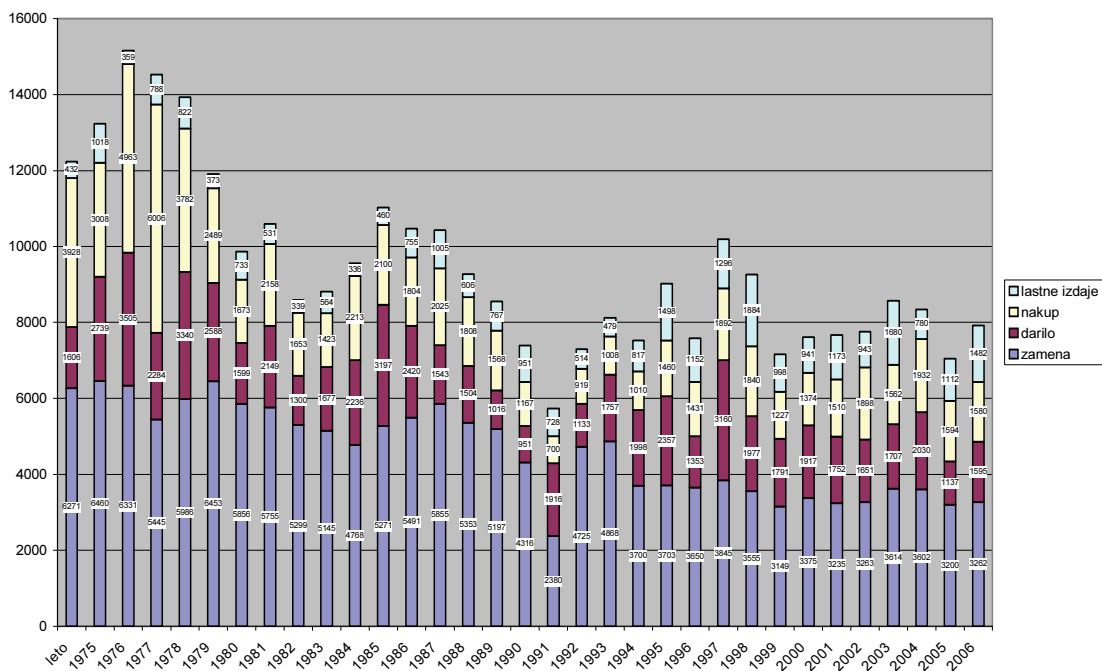
Zamenjava akademijskih publikacij je kljub intenzivni in večkratni reviziji naslovnikov še vedno naše najobširnejše in najaktivnejše delovno področje. Nihanja v številu naslovnikov ponazarja *slika 5*. Ob koncu leta 2007 je bila zamenjevalna mreža Biblioteke SAZU razširjena na 82 držav sveta s 1425 naslovniki (139 v

Slika 4
*Znamke na pošiljki
iz Brazilije*

Slika 5. *Obseg zamene v obdobju 1950–2007*

Sloveniji in 1286 v tujini). Žal pa so se zaradi zmanjšane akademijske publicistične dejavnosti že pričele pojavljati pripombe s strani nekaterih partnerjev, zato velja opozoriti na pomembnost rednega izhajanja akademijskih publikacij, ki je prvi pogoj za nemoteno zamenjavanje. Drug problem, ki pa se pojavlja v zadnjem času, je morda celo nerazumevanje smiselnosti in pomena zamene za delovanje Akademije.

Slika 6. *Akcesija – razmerja med zamenjo, nakupi, darili in lastnimi izdajami*

Zamenjava publikacij ima tudi nekaj slabih lastnosti, ki so v glavnem povezane s finančnimi težavami založnikov. Te povzročajo zamude pri publiciranju serij in zahtevajo veliko dopisovanja (reklamacije, pojasnila, opravičila) med vsemi sodelujočimi v zamenjalni mreži. Vendar dobre lastnosti odtehtajo vse slabe, saj je včasih prav knjižna zamenjava edini možni način nabave gradiva.

Več kot zgovorne so tudi naslednje številke, ki povedo, v katerih državah imamo naslovnikov 10 ali več: Italija 172, Nemčija 163, Slovenija 139, Avstrija 86, Hrvaška 80, Poljska 66, Španija 63, Združene države Amerike 61, Češka 49, Francija 49, Madžarska 44, Švica 37, Velika Britanija 34, Romunija 34, Srbija 28, Belgija 27, Slovaška 24, Japonska 19, Makedonija 18, Grčija 16, Portugalska 15, Nizozemska 14, Danska 13, Avstralija 12, Bosna in Hercegovina 11, Brazilija 11 in Bolgarija 10. Pa navedimo še mesta, kjer je naslovnikov 10 ali več: Ljubljana 86, Zagreb 38, Dunaj 33, Praga 24, Gradec 23, Trst 22, Budimpešta 20, Beograd 18, Rim 18, Krakov 15, München 15, Pariz 15, Bratislava 13, Brno 13, Bukarešta 13, London 13, Madrid 13, Skopje 13, Varšava 12, Atene 11, Berlin 10, Bruselj 10 in Videm 10.

NAKUP

Nakup je bil v vseh letih delovanja knjižnice, kljub manjšemu obsegu, opazen element dopolnjevanja in graditve fonda. V začetku so precej enot pridobivali z nakupom pri založbah, posrednikih za nabavo monografij in periodike iz tujine ter še posebej s kupovanjem v antikvariatih. Precej let je bilo opazno nazadovanje nakupa. Nakupi so bili oteženi tudi zaradi problemov s pridobivanjem deviz in knjižnicam dovoljenih deviznih kvot. Vseeno pa smo uspeli kupiti tudi posamezne zapuščine (npr. Perkova, Kermavnerjeva). Nekaj zadnjih let pa nakupimo precej tujih knjig po ogledu knjižnih sejmov *Frankfurt po Frankfurtu* ter slovenskih na *Slovenskem knjižnem sejmu*, kjer bibliotekarji izberejo knjige, ki smiselno dopolnjujejo obstoječi knjižni fond in služijo pripravi čim bolj popolnih informacij ter za izposojlo našim uporabnikom.

DARILA

Tretja oblika bogatenja naše knjižnice so darila. Že prve knjige v našem fondu so bile darilo. Tudi prva knjiga, ki jo je prejela Biblioteka po Robidovi knjižnici, je bila darovana. Ministrstvo za zunanje zadeve je 31. 3. 1939 poklonilo knjigo JOHANN ALBRECHT REISWITZ, *Belgrad - Berlin, Berlin - Belgrad : 1866-1871*, München, Berlin 1936. Darila pomenijo več kot petino, včasih celo več kot četrtno letnega prirasta. Poudariti moramo, da je velikokrat prav ta knjižni fond zelo dragocen. V času svojega obstoja je Biblioteka SAZU prejela kar precej darov, bodisi le posamezne publikacije, ali pa obsežnejša volila in zapuščine. Omeniti velja posameznike, ki se pogosto pojavljajo kot darovalci publikacij. Najpogosteje so bili to akademiki ali zaposleni na domači instituciji, manj je zunanjih darovalcev. Zaradi večjega števila darovanih publikacij velja posebej omeniti naslednje redne, izredne in tudi dopisne člane SAZU: France Bernik, Emilijan Cevc, Dragotin Cvetko, Stane Gabrovec, Ivan Grafenauer, Jovan in Dušan Hadži, Stanislav Hafner, Anton Ingolič, Franc Jakopin, Drago Jančar, Milko Kos, Jože Krašovec, Niko Kuret, Reinhard Lauer, Franc Ks. Lukman, Jože Maček, Milko Matičetov, Zdravko Mlinar, Jože Mlinarič, Dušan Moravec, Marko Mušič, Rajko Nahtigal, Marijan Pavčnik, Anton Peterlin, Ivan Rakovec, Primož Ramovš, Maks Samec, France Stelè, Alenka Šelih, Anton Trstenjak, Boštjan Žekš in mnogi drugi. Med ustanovami naj izpostavim Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, Urad predsednika republike, ki nam je redno poklanjal svoje *Pogovore o prihodnosti Slovenije*, ter United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD) iz Ženeve pa svoja poročila. Med obsežnejšimi darili oziroma zapuščinami je gotovo najzanimivejša zapuščina Ivana (Johna) Jagra, slovenskega arhitekta, ki je

dolga leta preživel v ZDA. Ta obsega poleg številnih načrtov, rokopisov ter dragocenih knjig, ki zadevajo arhitekturo, umetnost, zgodovino, lingvistiko in etruskologijo, tudi izredno bogato etnografsko in umetnostno zbirko. Sledijo ji še zapuščine nekaterih umrlih članov SAZU, ki vsebujejo bodisi samo knjižni del ali pa tudi rokopisno gradivo.

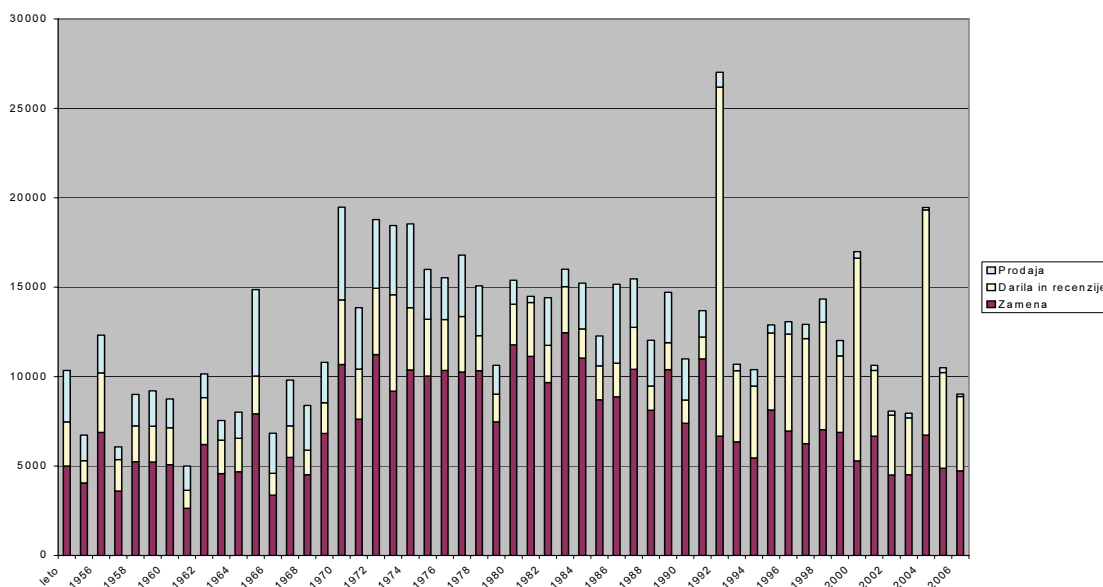
Tudi v zadnjem desetletju pridobivamo posamezne raritete z nakupi ali darili. Najstarejša knjiga, ki smo jo v tem času kupili, je RODULPHINUS ROLANDINUS, *Summa artis notariae D. Rolandini Rodulphini*, Tarium, 1607. Najstarejša darovana publikacija pa je originalno sicer nepopolna, vendar restavrirana in skompletirana knjiga v glagolici *Missale romanum slavonico idiomate iussu S.D.N.*, Romae, 1631.

BAZE PODATKOV

Lastna baza podatkov obstaja v obliki inventarnih knjig za zameno, nakup, darila, obvezne izvode, zapuščine in razne posebne fonde, signaturnega kataloga (numerus currens) ter klasičnih listkovnih kartotek za matični abecedni imenski katalog, čitalniški abecedni imenski katalog, sistematski katalog (klasifikacija po UDK), katalog razpošiljanja publikacij in katalog prejemanja publikacij.

Ker je Biblioteka ves čas spremljala bibliotekarsko stroko, je tudi novosti uvajala sproti. Tako je postopoma prehajala od klasičnih kataloških listkov, katerih kopije je pošiljala inštitutom ZRC SAZU, centralnemu katalogu SR Slovenije v NUK in Jugoslovanskemu bibliografskemu inštitutu v Beograd. Leta 1981 smo pripravili dokumentacijo za računalniško obdelavo revij, leta 1982 pa smo že začeli izdelovati vhodne dokumente za centralno bazo podatkov o tujih monografskih publikacijah v Sloveniji; takrat smo tudi pričeli Raziskovalni skupnosti Slovenije posredovati podatke o tujih periodičnih publikacijah, le-ta pa je zbrane podatke objavljala v *Raziskovalcu*.

Lastno računalniško bazo podatkov o tujih monografskih publikacijah, izdelano s programom STEVE, je Biblioteka že od leta 1988 pripravljala tako, da bi se jo lahko vključilo v računalniško podprt vzajemni katalog SRS, ki je bil takrat nameščen pri Računalniškem centru Univerze v Mariboru (RCUM) in se je kasneje razvil v Institut informacijskih znanosti (IZUM). Leta 1987 smo pričeli graditi tudi več internih računalniških baz podatkov: o publikacijah založbe SAZU, o naslovnikih, katerim Biblioteka pošilja akademijske publikacije v zamenjavo, v dar, v recenzijo ter interno bazo podatkov o tujih monografijah (to smo zaključili konec leta 1992) in periodičnih publikacijah (to smo zaključili konec leta 1994). Interne podatke o naslovnikih smo iz programa STEVE prenesli v nov program

Slika 7. *Razpošiljanje publikacij v obdobju 1954–2007*

EVA, ki omogoča delo na novejših in močnejših osebnih računalnikih. Najbolj intenzivno so naraščale baze podatkov o naslovnikih, ki jim Biblioteka pošilja akademijske publikacije. Podatki za leto 2007 kažejo, da pošiljamo publikacije v zamenjavo 1425 naslovnikom (v tujini 1.286, v Sloveniji 139), v dar 287 (institucijam 187 in 100 članom SAZU) in v recenzijo 47 naslovnikom, od tega je 36 tujih. Dopolnjujemo pa tudi podatke o naslovnikih, ki jim je Biblioteka prenehala pošiljati akademijske publikacije (sedaj 815 naslovnikov).

V sistem vzajemne katalogizacije smo se aktivno vključili 14. 7. 1991. Začeli smo z vnašanjem bibliografskih podatkov o monografskih publikacijah – do konca prvega leta smo jih vnesli 989, med katerimi smo jih veliko večino kreirali sami. Konec oktobra smo lahko pričeli s prevzemanjem serijskih publikacij oziroma z dopolnjevanjem le-teh z našimi lokacijskimi podatki. S konverzijo NUK-ove baze podatkov »Centralni katalog tujih serijskih publikacij v knjižnicah Slovenije« (zgrajena je bila v prejšnjih letih tudi na osnovi podatkov, ki smo jih mi posredovali v bazo YUBIB) nam je IZUM v lokalno bazo naložil 1190 zapisov, ki smo jim morali dodati le lokacijske podatke. Poleg tega smo iz mednarodne baze ISDS prevzeli in dopolnili še 324 zapisov. Ob koncu prvega leta je imela Biblioteka SAZU v lokalni bazi skupaj že 2503 zapisov, 989 zapisov monografskih in 1514 zapisov serijskih publikacij.

Aktivno sodelovanje Biblioteke pri vzajemnem katalogu že od leta 1991 pomaga raziskovalcem, znanstvenikom in drugim uporabnikom pri iskanju informacij o našem pretežno tujejezičnem gradivu. Konec leta 2007 je imela naša lokalna baza skupaj že 138.285 bibliografskih zapisov.

ZAPUŠČINE

Vse darovane knjižnice in zapuščine kažejo, da imamo med svojimi izjemnimi osebnostmi tudi mnogo donatorjev. Darovali so dragocena dela in zbirke, ki so plod truda, dela, odrekanj in znanja, saj so knjižnice zahtevale načrtno in sistematično zbiranje gradiva. Tu navajam samo zajetnejše zapuščine, ki so bile Biblioteki oz. knjižnicam inštitutov darovane ali kupljene, predvsem tiste, ki izstopajo s starejšim gradivom.

Zapuščina Adolfa Robide (sign. 1–5323). Prof. Adolf Robida (1885–1928), slavist in germanist, dramatik in kritik, predvsem pa bibliofil, ob tem še pesnik in pevec ter režiser, *je bil velik ljubitelj knjige. Zadnja leta si je zbral veliko in dragoceno knjižnico, ki hrani mnogo slovenskih posebnosti; njegova knjižnica utegne biti ena največjih in najpopolnejših zasebnih knjižnic.*⁴ Morda le še besede njegove vdove Finžgarju: *... od stropa do tal – sama knjiga. Kaj podstrešij je prebrskal po Sloveniji, koliko knjig rešil iz prahu in jih znašal in urejal, da je danes njegova knjižnica izmed najlepših, kar jih zasebnih premore slovenski človek.*⁵ Zapuščino prof. Adolfa Robide so Banska uprava dravske banovine, Mestno poglavarstvo v Ljubljani, Hranilnica dravske banovine in Mestna hranilnica ljubljanska, ki so jo kupile od pokojnikove vdove Ivanke Robida za 125.000.- din, 20. junija 1938 poklonile Društvu *Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani*. Hranjena je bila v Narodnem domu v Ljubljani. Jeseni leta 1938, ob ustanovitvi, jo je društvo predalo Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani (AZU). Ko je Akademija 1. 1939 dobila svoje prostore v palači na Novem trgu 3, je bila preseljena tja. S to knjižnico je AZU dobila osnovo svojega fonda. Knjižnica namreč zajema gradivo od inkunabul, ki jih je bibliofil uspel zbrati, prek protestantike in temeljne slovenike vseh do njegove smrti. Katalogizacija in ureditev knjižnice je bila zaupana honorarnemu sodelavcu – univerzitetnemu asistentu slovanskega inštituta Zvonku Bizjaku. Ta je začel z izdelavo abecednega imenskega kataloga v obliki

⁴ FRANCE KOBLAR, † Adolf Robida, *Slovenec*, 52, Ljubljana 1928, str. 3

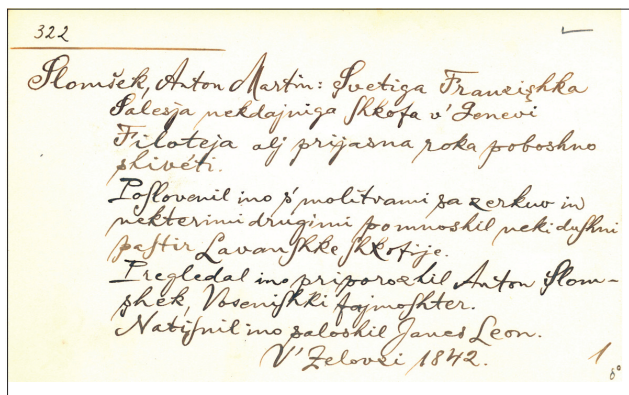
⁵ FRAN SALEŠKI FINŽGAR, Zakaj?, *Slovenec*, 52, Ljubljana 1928, str. 3

kartoteke (v matičnem abecednem imenskem katalogu je ostalo precej njegovih rokopisnih kataloških listkov), delo pa sta dokončala uslužbenca Akademije dr. Leo Baebler in Nada Jesse. Ta knjižnica obsega 5323 zvezkov in je ostala corpus separatum s signaturnimi števiki od 1 do 5323. Knjige in revije so razdelili med posamezne akademijske inštitute, večino je dobil sedanji Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU (3670 zvezkov, kar je 69 % celotne zapuščine), v centralni Biblioteki smo obdržali poleg splošnih knjig in revij še redke in dragocene knjige. Tu so inkunabule, tuji tiski do začetka 17. stoletja in domači do začetka 18. stoletja, shranjeni v trezorjih. Zapuščina zajema fond do leta 1928, torej do smrti zbiratelja, po tem letu so dodani samo še letniki Doma in sveta (1929–1938). V zbirki so tri inkunabule:

– BERNARDUS CLARAVALLENSIS, *Sermones de tempore et de sanctis una cum homiliis et epistolis*, Venetiis 1495, (sign. 302). Vezava v telečje usnje z vtisnjenimi črtnimi in rastlinskimi okraski. Znotraj sta vlepljena pergamentna lista, na katerih je v knjižni minuskuli napisanih spredaj 12 distihov latinske elegije, zadaj 20 verzov hvalnice v sapfiški kitici;

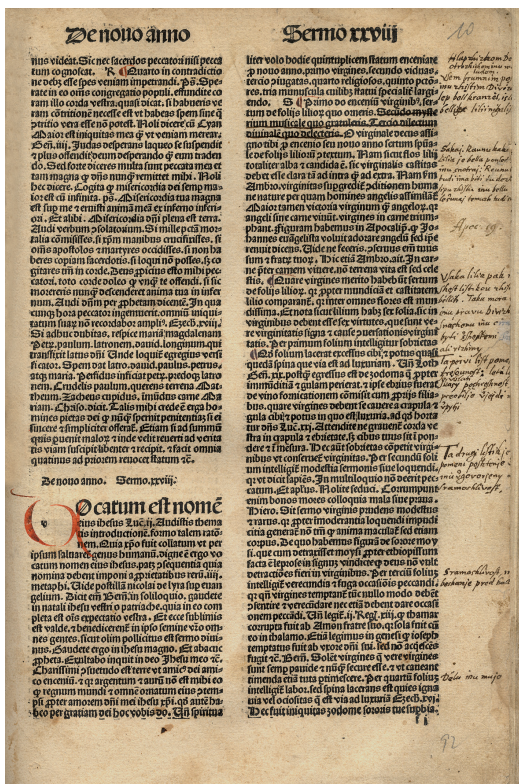
– JOHANNES DE VERDENA, *Sermones dominicales, cum expositionibus evangeliorum, sive Dormi secure de tempore et de sanctis*, Nurembergae 1486, (sign. 308). Vezava iz ok. 1716, polusnje. Razen latinskih in nemških beležk so glose iz okoli leta 1600 v slovenščini k posameznim pridigam. Marginalije so bile ob prevezavi precej obrezane. Prvih sedem listov manjka.

– JOHANNES DE VERDENA, *Sermones dormi secure de sanctis*, Nurembergae 1489, (sign. 308). Kot adligat vezan z zgornjo inkunabulo. Poleg latinskih in nemških marginalij tudi slovenske glose k pridigam, ravno tako iz okoli leta 1600. Dva lista manjkata, zadaj je v rokopisu še padarski recept iz l. 1643.

Slika 8

Rokopisni kataloški listek

Slika 9

List iz inkunabule *JOHANNES de VERDENa*, *Sermones dormi secure de sanctis*, Nürnberg 1489

Najstarejša knjiga v nemščini je *Ambrosij des Edlen Edmers*, Strassburg 1534. Robida je zbiral predvsem domoznansko gradivo, zato so med fondom nemških knjig predvsem tiste, ki so bile tiskane v Ljubljani, Mariboru, Celovcu in Celju, sicer pa najdemo lep primerek Valvasorjeve *Die Ehre des Herzogthums Crain*, Laybach 1689. Ostale pomembnejše starejše izdaje so še: MARKO MARULIČ, *Marci Maruli Spalatensis Benevivendi*, Basileae 1513. Najstarejša knjiga v slovenščini je Dalmatinova *Biblija*, natisnjena v Wittembergu leta 1584. Omenim naj še: HIERONYMUS MEGISER, *Dictionarium quatuor linguarum*, Clagenfurti 1744; ANTON TOMAŽ LINHART, *Blumen aus Krain*, Laybach 1781; OSWALD GUTSMAN, *Deutsch-windisches Wörterbuch*, Klagenfurt 1789.

Knjižnica Karla Glaserja. Dr. Karel Glaser (1845–1913) je bil literarni zgodovinar in indolog. Z nakupom njegove knjižnice leta 1948 je Biblioteka pridobila pomembno zbirko knjig iz orientalistike. Obsega 213 naslovov v 303 zvezkih, postavljena je predvsem v Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU.

Zapuščina Ivana Tomca (1880–1950), pokojnega inšpektorja, zajema njegovo astronomsko knjižnico, ki je bila 29. 11. 1943 kupljena s podporo Hranilnice Ljubljanske pokrajine. Knjižnica je po nakupu še ostala pri Tomcu na začasni uporabi, marca 1950 je knjižnico prevzela Biblioteka in jo strokovno obdelala. Zajema predvsem fond iz 20. stoletja.

Knjižnica Kmetijske družbe za Kranjsko (sign. 10001 H–11190 H). Obnovljena Kmetijska družba za Kranjsko (1804–1945) je začela graditi svojo novo knjižnico po letu 1820. Družba je bila razpuščena 1945, njena knjižnica pa razdeljena. SAZU je prevzel izbranih 1.393 naslovov v 2.891 zvezkih. Izbor je opravila dr. Melitta Pivec-Stelè. Knjižnico je Biblioteka leta 1951 obdelano razdelila inštitutskim knjižnicam, največ knjižnici Zgodovinskega inštituta Milka Kosa ZRC SAZU (84 %), 1190 naslovov v 2440 zvezkih. Najstarejša knjiga v tem sklopu je MARCUS CATO, *De re rustica*, Lugduni 1537; sledi GABRIEL BUCHELINUS, *Germania topo-chrono-stemmato-graphica sacra et profana*, Ulmae 1655. Po pomembnosti posebej izstopajo še: JOHANN LUDWIG SCHÖNLEBEN, *Carniolia antiqua et nova*, Labaci 1681; JOHANN LUDWIG SCHÖNLEBEN, *Aemona vindicata sive Labaco metropoli Carnioliae*, Salisburgi 1674; JANEZ VAJKARD VALVASOR, *Topographia archiducatus Carinthiae*, Nürnberg 1688 in JANEZ VAJKARD VALVASOR, *Die Ehre des Herzogthums Crain*, Laybach 1689; BALTAZAR HACQUET, *Oryctographia Carniolica* 1-4, 1778–1785 ter MICHAEL CASPAR LONDORP, *Der Römischen Kayserlichen Majestät Und Dass Heiligen Römischen Reichs*, 1-13, Frankfurt a. M. 1668–1708. Drugim knjižnicam inštitutov in sami Biblioteki je bilo razdeljenih ostalih 16 % knjig. V tem sklopu izstopajo: CASTORE DURANTE, *Herbario nuovo*, Venetia 1636; PIETRO ANDREA MATTHIOLI, *Petri Andreae Matthioli ... Opera quae extant omnia*, Basileae 1674; PIETRO ANDREA MATTHIOLI, *Petri Andreae Matthioli ... Apologija ...*, Basileae 1674.

Knjižnica Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani. ZDHV (1921–1948), neposredni predhodnik SAZU, je z darili in zamenjavo uspel zbrati knjižnico, obsegajočo 193 del v 939 zvezkih, ki zajemajo predvsem sočasne izdaje.

Knjižnica ustanove Istituto speleologico italiano, Postojna. Knjižnica te ustanove, ki je obstajala med leti 1928 in 1945, je bila leta 1951 kupljena za Inštitut za raziskovanje krasi v Postojni. Obsega 823 naslovov v 1800 zvezkih. Inštitut je med obema vojnama in do konca 2. svetovne vojne, v času svojega obstoja, zbiral speleološko literaturo. Večina fonda je v italijanščini, nato v nemščini, manj pa v francoščini, hrvaščini itd. Najstarejše delo je GEORGES-LOUIS LECLERC BUFFON, *Le opere di Buffon*, v 40 knjigah, Venezia, 1820.

Zapuščina Franceta Kidriča. Akademik prof. dr. France Kidrič (1880–1950), literarni zgodovinar, in njegov sin akademik Boris Kidrič (1912–1953), politik, sta zbrala knjižnico, ki jo je po njuni smrti darovala Akademiji snaha oz. žena Zdenka Kidrič. Gre za eno zapuščino, saj se tematika prepleta pri vseh darovalcih od literarne prek zgodovinske do politične literature. Ni pa vpisana kot enotna zapuščina. Obsega vsaj 2695 zvezkov. V zapuščini so rokopisi (JOHANNES BRENNER, *Katekizem*), stare knjige (*Praxis cathechistica*, s.n.l.; *Volkslieder aus Krain*, Leipzig, 1850). V njihovi zapuščini so knjige z različnih področij, tako tudi BENEDICT FRANZ HERRMANN, *Uiber die Frage: Wie sind die verschiedenen Arten von Mergel ...*, Wien 1787. Sicer pa je večina fonda s konca 19. in začetka 20. stoletja. V delih, ki jih je uporabljal France Kidrič, je pogosto opaziti njegove obsežne opombe in zanimive rokopisne dostavke, pisane tudi v stenografiji. Rokopisna zapuščina, ki vsebuje predvsem skripte in gradivo za prešernoslovje, je bila predana Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. Deloma jo je uredila dr. Milena Uršič.

Zapuščina Ivana Andreja Perka (sign. 35001 S–36031 S). Ivan Andrej Perko (po letu 1918 kot italijanskemu državljanu ime uradno poitalijančeno v Giovanni Andrea Perco) (1876–1941), je bil prvi poklicni slovenski speleolog. Njegova knjižnica ima zanimivo zgodbo. Po kapitulaciji Italije je nemški okupator odpeljal postojnsko knjižnico v Pottenstein na Bavarsko. Po vojni je bila vrnjena Italiji. Zraven je bila tudi zasebna Perkova knjižnica z vsemi njegovimi spisi in darila s posvetili, zato jo je Italija kasneje vrnila. Leta 1961 jo je njegov sin prodal Inštitutu za raziskovanje krasi v Postojni. Odtlej je kot del inštitutske knjižnice corpus separatum. Obsega 1031 naslovov oz. 1366 enot, predvsem s speleološko tematiko. Knjižnico je zbral z darili in nakupi. Najstarejše delo v knjižnici je iz leta 1823 (GIROLAMO AGAPITO, *Le grotte di Adelsberg, di S. Canziano, di Corniale e di S. Servolo, la miniera d'Idria, il Lago di Cirknitz*, Vienna 1823), najmlajše pa iz leta 1940.

Zapuščina Ivana Trinka - Zamejskega (sign. 45000–45259). Ivan Trinka - Zamejski (1863–1954) je bil duhovnik, pesnik in pisatelj. Leta 1965 je Biblioteka prejela preostanek njegove knjižnice. Obsega 259 naslovov oz. 439 zvezkov. Najstarejša knjiga je JOHANN LUDWIG SCHÖNLEBEN, *Evangelia inu Lystuvi*, V Nemskem Gradzu 1672. Zapuščino hrani centralna biblioteka.

Knjižnica Ivana Romiha (sign. 50001 N–50202 N). Ivan Romih (1913–1966), scenograf in slikar, je v oporoki določil, da si sme Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU izbrati dela, ki jih nima. Izbrali so 202 naslova domačih in tujih pravljič. Romih je taka dela zbiral z očmi ilustratorja in tudi kot ljubitelj te zvrsti.

Zapuščina Frana Ilešiča. Dr. Fran Ilešič (1871–1942) je bil literarni zgodovinar. Njegovo knjižnico je daroval njegov sin geograf akademik Svetozar Ilešič. Ne stoji kot corpus separatum, enote so vpisane pomešano in na različnih lokacijah, največ na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. Med najstarejšimi knjigami sta *Branja inu evangeliumi*, 1777 in Pohlinov prevod Svetega pisma.

Zapuščina Frana Ramovša I in II (sign. 100001–100784 in R 57). Akademik prof. dr. Fran Ramovš (1890–1952), jezikoslovec, je bil predsednik SAZU v letih 1950–1952. V zapuščini, ki jo je leta 1972 Biblioteki daroval njen takratni upravnik Primož Ramovš, so predvsem darovani separati, knjige pa so bile večinoma dodeljene Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU, imenovanem po njem. Rokopisni del te zapuščine je uredila bibliotekarska svetovalka Ana Koblar - Horetzky.⁶ Drugi del njegove zapuščine je ostal v družinski lasti, dokler je ni Klemen Ramovš 12. 1. 2000 z darilnim pismom v imenu družine izročil v last Biblioteki SAZU. Že v bežnem pregledu se je pokazalo, da novo pridobljeno gradivo posega v življenje in delo tako Frana kot tudi Primoža Ramovša. Ker pa ne gre le za očeta in sina, ampak za dva ustvarjalca, ki sta vsak po svoji strokovni poti bogatila slovensko kulturo, se je urednica Ana Koblar-Horetzky odločila za razmejitev zapuščine in ločeno obdelavo. Rokopisna zapuščina Frana Ramovša s signaturo R 57 je razporejena v deset vsebinsko zaključenih poglavij: **I. Biografsko gradivo.** Ob kronološko že urejenih uradnih listinah, raznih potrdilih iz obdobja 1917–1934, sta biografsko pa tudi osebno najbolj značilnejši dve oporoki: *Moja poslednja volja*, napisana leta 1942, ko je bil Ramovš določen za talca in *Moje poslednje sporočilo* iz leta 1948 ob poslabšanju zdravja. **II. Slikovno gradivo.** Ker je glavnina tega gradiva v družinski lasti, ohranja to poglavje le posamezne posnetke iz družabnega kroga ali kulturnega dogajanja. **III. Pisma.** Pisma so dopolnila k relativno redko ohranjenim Ramovševim dopisom. V italijanskem prevodu slovenskih konceptov so ohranjena pisma konfiniranemu Francetu Kidriču v času 1942–1943, najštevilnejša pa so osebna sporočila nevesti in kasnejši ženi Albin Zalar iz obdobja 1915–1952, ki z letom 1917 prevzamejo značaj družinskega dopisovanja. **IV. Korespondenca.** Gradivo zapolnjuje vrzeli med dopisniki prvega dela zapuščine, dopolnjujejo pa ga številne čestitke kulturnih delavcev ob Ramovševi 50-letnici. **V. Tuja korespondenca.** Tuja korespondenca vsebuje medsebojna sporočila tretjih oseb, poslanih Ramovšu v vednost. Pretežno izhajajo

⁶ ANA KOBLAR - HORETZKY, Korespondenca Frana Ramovša 1: Izpisi pisem dopisnikov, *Objave Biblioteke SAZU* 7, Ljubljana 1985.

iz obdobja 1942–1943, povezana s konfinacijo Franceta Kidriča. **VI. Znanstveno delo.** Ohranjene so skripta predavanj *Morfologija slovenskega jezika* iz leta 1952. Dodana je dokumentacija o zaščiti avtorskih pravic. **VII. Različno gradivo.** Različno gradivo prikazuje Ramovševo vestno urejanje finančnih zadev interniranega Franceta Kidriča, pogumne politične intervencije za kulturne delavce v medvojnem času, objavlja pa tudi besedilo diplome Josipu Brozu Titu ob izvolitvi za častnega člana Akademije. **VIII. Tuji rokopisi.** V zapuščini sta ostala obsežna rokopisa dveh zaključenih del s področja hrvaškega in srbskega jezika. **IX. Zgodovinsko gradivo.** Zgodovinsko gradivo ohranja dva zgodovinska dokumenta: letak s proglasom Gauleiterja Friedricha Reinerja iz leta 1941 in Načrt Slovenskega narodnega sveta [1918]. **X. Jean Lacroix.** Pod tem naslovom je urejena ostalina ravnatelja Francoskega inštituta in lektorja francoskega jezika do leta 1941, ko je kot diplomat nasilno moral zapustiti Ljubljano. Gradivo, ki ga sestavljajo dokumenti, korespondenca, razni zapiski in adresarji, je Ramovš skupaj s celotno imovino skrivaj varoval pred zaplembo do konca vojne.

Zapuščina Ivana (Johna) Jagera (sign. 100785–101849). Ivan (John) Jager (1871–1959) je bil arhitekt in urbanist. Konec leta 1967 je iz Minneapolisa prispela njegova velika in dragocena zapuščina, ki jo je pokojnikova vdova poklonila SAZU. Obsega knjižnico, mape z biografskim gradivom, študijami in načrti, znanstveni material ter korespondenco, posebej pa še umetnostno in etnografsko zbirko. Arhitekt Jager je vse življenje zbiral knjige in arhivsko oz. muzejsko gradivo. To gradivo je tudi razstavljal v Ameriki v tridesetih letih, toda tedanja gospodarska kriza je tudi tu pustila svoje sledove. Precej zbirk je bil prisiljen prodati, zato so do Biblioteke prišle le manjše zbirke. Tudi del knjižnice je odtujen. Kljub temu so ob njegovi smrti njegovo knjižnico ocenjevali kot »one of the best private libraries in the United States«. Celotno obsežno zapuščino je uredila ter jo tematsko razdelila bibliotekarska svetovalka Ana Koblar - Horetzky.⁷ V zapuščini obsega knjižnica 1.469 inventarnih enot oziroma 1064 naslovov. Najstarejša knjiga je J. R. STUMPF, *Helvetische Chronik* iz leta 1546, najmlajša pa je iz leta 1958. Publikacije, ki so bile tiskane v 16. stoletju, so še: GIOUANNI ANDREA ANGUILLARA, *Delle metamorfosi d'Ovidio*, Venetia 1561; PHILLIP CLUVER, *Philippi Cluveri Germania antiqua cum Vindelicia et Norica*, Guelferbyti 1563; LUCIUS CAECILIUS FIRMIANUS LACTANTIUS, *L. Coelli Lactantii Firmiani Opera*, Basileae 1568; TOMASO D'AQUILEIA, *La Guerra d'Atila*, Vinegia 1569; ANDREA ELPIDIANOS

⁷ ANA KOBLAR - HORETZKY, *Objave Biblioteke SAZU 2 (Knjižnica)*, 4 (*Biografsko gradivo*), 5 (*Kazalo osebnih imen k Biografskemu gradivu*) in 6 (*Gradivo muzejske zbirke*).

BACCIUS, *De Termis*, Venetiis 1571; PLUTARCHUS, *Plutarchi Ethicorum sive moralium*, Basileae 1590 in nekompletna izdaja SEBASTIAN MÜNSTER, *Cosmographia* iz l. 1600.

Zapuščina Dušana Kermavnerja (sign. 101850–102409). Dr. Dušan Kermavner (1903–1975) je bil pravnik in zgodovinar. Zapuščina zajema predvsem zgodovinsko, pravno in politično stroko, fond pa je predvsem s preloma 19. in 20. stoletja. Zapuščino hrani centralna biblioteka.

Zapuščina Franca in Milka Kosa (sign. 102410 H–105094 H). Obsežna zapuščina zgodovinarjev dr. Franca (1853–1924) in sina akademika prof. dr. Milka Kosa (1892–1972) je bila pridobljena leta 1973. Del zapuščine, ki jo sestavljajo arhivsko gradivo in knjižnica, je bil kupljen, velika večina pa je darilo. Knjižnica obsega 2676 naslovov. Zgodovinarja sta knjižnico gradila skoraj celo stoletje, od gimnazijskih let Franca Kosa pa do leta 1971, ki je letnica izida najmlajše knjige. Franc Kos je učil na učiteljišču v Gorici, se leta 1915 umaknil na Dunaj, po letu 1918 pa v Ljubljano. Med vojno je 'potovala' tudi ob umiku iz Gorice tam puščena knjižnica, ki so jo *Italijani leta 1916. ali pa 1917... spravili nekam v Italijo*⁸, vendar se mu je posrečilo doseči njeno povrnitev po koncu vojne. Večji del strokovne biblioteke, ki je bila zasnovana kot znanstvena, je prešel po smrti Milka Kosa na Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU. Ni torej ohranjena kot celota, saj so nekatere izmed knjig z ex librisom v podobi žiga zašle tudi v antikvariate.

V zapuščini je najstarejša knjiga inkunabula PIUS II. (Enea Silvio Piccolomini), *In Europam*, Memmingae 1491, ki jo je Franc Kos kupil v nekem nemškem antikvariatu. Delo vsebuje tudi opis ustoličevanja koroških vojvod, dodane so številne marginalije. Poleg inkunabule so v zbirki najstarejše publikacije iz 16. stoletja.: GREGORIO AMASEO, *Is sacco d'Udine*, Patritio Udinese 1511; BERNARDIN SCARDEONI, *De antiquitate urbis Patavii*, Basileae 1560; ONOFRIO PANVINI, *Onuphrii Panvini De primatu Petri*, Veronae 1589; LIVIO PATAVINUS: *Geographia universae*, Venetiis 1596; SAMUEL PITISCI, *Lexicon antiquitatum romanorum*, okoli 1600; izstopajoča dela iz 17. stoletja pa so: *Annalium Carinthiae*, Leipzig 1611; HIERONYMUS MEGISER, *Chronica des löblichen Erzherzogthums Khärndten*, Leipzig 1612; *Metropolis Salisburgensis*, Monachii 1620; SIMONE RETTENPACHER, *Historica Norica*, Salisburgi 1677; *Land-Gerichts-Ordnung des löblichen Herzogthums Crain*, Laybach 1685 in *Corpus juris canonici Gregorii XIII.*, Parisiis 1695.

⁸ BOGO GRAFENAUER, Pomen dela Franca Kosa v razvoju slovenskega zgodovinopisja, *Franc Kos: Izbrano delo*, Ljubljana 1982, str.347.

Zapuščina Jovana Hadžija (sign. 105095 B–108604 B). Akademik prof. dr. Jovan Hadži (1884–1975) je bil po stroki biolog. Zapuščina je bila pridobljena kot darilo, postavljena je na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija ZRC SAZU, kjer je bil dolga leta upravnik. Obsežna knjižnica zajema predvsem fond iz časa njegovega življenja in iz njegove usmerjenosti.

Zapuščina Alfonza Paulina. Dr. Alfonz Paulin (1853–1942), botanik, dopisni član SAZU, je v svojem polnem življenju zbral veliko korespondence, rokopisov in arhivskega gradiva s področja botanike oz. floristike. Ta, samo rokopisna zapuščina, je bila predana naši Biblioteki. Uredila jo je biologinja Marija Fabjančič.

Zapuščina Borisa Orla (sign. 108605 N–109911 N). Dr. Boris Orel (1903–1962) je bil etnolog. Za etnološko stroko pomembno zapuščino so kupili za knjižnico Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, kjer je tudi postavljena.

Knjižnica Notranjskega muzeja, Postojna. 26. 1. 1977 je kot darilo v knjižnico Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni prišla vsa knjižnica ukinjenega Notranjskega muzeja. Obsega 1239 zvezkov. Posebej starih publikacij nima, poskušali so zbrati čim več domoznanskega gradiva, veliko so ga pridobili z zamenjavo. Po ponovni vzpostavitvi delovanja Notranjskega muzeja mu je bila knjižnica vrnjena.

Zapuščina Maksa Wraberja (sign. 109912 B–113940 B). Izredni član SAZU prof. dr. Maks Wraber (1905–1972) je bil biolog in gozdar. Nakup njegove zapuščine je bil omogočen za delo raziskovalcev Biološkega inštituta Jovana Hadžija ZRC SAZU.

Zapuščina Valterja Bohinca (sign. 114950–115836). Dr. Valter Bohinec (1898–1984) je bil geograf. Biblioteka SAZU je kupila njegovo ostalino, ki jo sestavljajo predvsem njemu darovani separati, pretežno iz 20. stoletja.

Zapuščina Ivana Tavčarja (sign. 115837 L–117054 L). Dr. Ivan Tavčar (1851–1923) je bil pisatelj in politik. Njegova zapuščina zajema knjižnico, nekaj arhivskega in rokopisnega gradiva ter knjižne stilne omare. Knjižnica obsega 1218 naslovov. Najstarejše knjige so iz 18. stoletja. To ni popolna zapuščina znanega kulturnega delavca, politika in pisatelja, saj v njej manjkajo temeljna dela slovenske književnosti, tudi njegova. Bolj nudi podobo salonske knjižnice kulturnika, delujočega v nemškem jezikovnem okviru. Večino fonda predstavlja nemško leposlovje iz 19. stoletja. Poleg leposlovja v knjižnici zasledimo še dela s področja planinstva, potopisov, prava in lova.

Zapuščina Franceta Steleta (sign. 117055 U–118467 U). Akademik prof. dr. France Stelè (1886–1972) je bil umetnostni zgodovinar. Zapuščina je bila deloma darovana, deloma kupljena. Zapuščino sestavlja arhivsko gradivo, ki je

na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta ZRC SAZU, kjer je tudi še ne do konca urejena knjižnica, v Biblioteki pa je del korespondence in tujih rokopisov. Do sedaj katalogiziran, klasificiran in indeksiran del knjižnice obsega 1413 naslovov. Tematsko je zapuščina povezana z njegovo stroko in vpetostjo v krog poznanstev iz srednje Evrope.

Zapuščina Louisa Adamiča. Louis Adamič (1898–1951) je bil ameriški pisatelj, esejist in publicist slovenskega rodu. Del njegove rokopisne zapuščine je posredoval Vladimir Dedijer. Obsega nekaj pomembnih rokopisov ter korespondenco.

Zapuščina Koste Strajniča. Kosta Strajnič (1887–1977) je bil hrvaški likovni kritik. Njegova rokopisna zapuščina je leta 1983 kot dar prispela v Biblioteko, vsebuje pa predvsem pisma akademika arhitekta Jožeta Plečnika (podpisanega kot Josip Plečnik), arhitekta Vinka Glanza, kiparja Ivana Meštrovića in drugih.

Knjižnica Janka Lavrina (sign. 134201–135000). Prof. dr. Janko Lavrin (1887–1986), redni profesor za novejšo rusko literaturo na Univerzi v Nottinghamu in dopisni član SAZU, nam je podaril dragoceno zbirko starih knjig in prvotiskov od 16. do 19. stoletja s področja evropske literature in kulturne zgodovine. Knjižno zapuščino v celoti hrani Biblioteka SAZU kot corpus separatum. Lavrin je Biblioteki podaril antikvarni, bibliofilski del svoje knjižnice. Knjižnico je popisala višja bibliotekarka Majda Capuder.⁹ Knjižnica ima nekaj dragocenosti. Najstarejšo letnico nosi Plinijev *Epistolarum* iz 1. 1529. Iz 16. stoletja je še 15 knjig, 36 knjig je iz 17. stoletja, 127 knjig iz 18. stoletja. Knjige iz 16. stoletja so: PLINIUS CAECILIUS SECUNDUS, *C. Plinii Secundi Novocomensis Epistolarum, libri X*, Parisiis 1529; TEOFILO FOLENGO, *Macaronicorum*, Venetiis 1555; *Thucydides*, Basileae 1564; *Tragoediae selectae Aeschyli, Sophoclis, Euripidis*, [S.l.; Typogr. Huldreich Fugger], 1567; DANTE ALIGHIERI, *[La divina commedia]*, In Lione 1571; HORTENSIO, *L'Hortensio, commedia de gl'academici intronati di Siena*, In Venetia 1574; *Carmina illustrium poetarum italorum*, Lutetia 1577; PUBLIUS OVIDIUS NASO, *Heroidum Epistolae*, Venetiis 1578; AUGUSTINUS AURELIUS, *D. Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi, De Civitate Dei : libri XXII*, Lugduni 1579; BONETO GHIRARDI, *La Leonida*, In Venetia 1585; AUGUSTINUS AURELIUS, *D. Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi, De Civitate Dei : libri XXII*, Genevae 1590; PLATON, *Tu theiu Platonos apanta ta sozomena = Divini Platonis opera omnia quae extant*, Lugduni 1590; TORQUATO TASSO, *Delle prose*, Rime [Ferrara] 1590; PUBLIUS CORNELIUS TACITUS, *P.Cornelii Taciti Annalium*, Lugduni 1591;

⁹ MAJDA CAPUDER, Knjižnica Janka Lavrina, *Objave Biblioteke SAZU*, 10, Ljubljana 1989.

PHILIP SIDNEY, *The Countesse of Pembrokes*, Arcadia, London 1598; PINDARUS, *Pindaru Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia*, [Geneva] 1599.

Zapuščina Marje Boršnik. Prof. dr. Marja Boršnik (1906–1982) je bila literarna zgodovinarica in izredna članica SAZU. Njena rokopisna zapuščina je po njeni smrti kot dar prešla v last Biblioteke SAZU. Obsega njena rokopisna dela ter največ korespondence s sodobniki. Izstopa korespondenca s pisateljem Stankom Majcnom. Zapuščino je uredila upokojena bibliotekarska svetovalka Ana Koblar-Horetzky.¹⁰

Zapuščina Henrika Tume. Dr. Henrik Tuma (1858–1935), odvetnik, politik in planinec, je od svojih dijaških let do smrti uspel zbrati obsežno knjižnico 3321 knjig in periodike s področja politike, sociologije, prava, filologije, filozofije, psihologije, zgodovine, zemljepisa, planinstva, književnosti, likovne umetnosti in muzikologije. Zapuščina je od leta 1992 shranjena na dislocirani raziskovalni enoti Zgodovinskega inštituta Milka Kosa v Novi Gorici. Bogastvu zapuščine lahko sledimo po rokopisnem Registru knjižnice, ki lepo kaže rast gradiva. Najstarejša knjiga je Kopitarjeva slovnica iz leta 1808. Poleg knjižnega gradiva pa zapuščino sestavlja tudi arhivsko gradivo, kolikor mu ga je uspelo ohraniti po požaru in obstreljevanjih v Gorici med prvo svetovno vojno. Knjižnico je šele pred kratkim uredila bibliotekarka Petra Kolenc.¹¹

Zapuščina Sergija Vilfana. Akademik prof. dr. Sergij Vilfan (1919–1996) je bil pravnik in zgodovinar. Potomci so Biblioteki darovali njegovo rokopisno zapuščino, ki še ni urejena.

Zapuščina Izidorja Cankarja. Akademik prof. dr. Izidor Cankar (1886–1958) je bil redni profesor za zgodovino umetnosti na Univerzi v Ljubljani. Biblioteka SAZU je prejela rokopisno zapuščino že leta 1994, 10 let kasneje pa je spet priskočila na pomoč upokojena bibliotekarska svetovalka Ana Koblar-Horetzky in zapuščino uredila. Ta del zapuščine, ki ga je Biblioteka SAZU prejela, v primerjavi z gradivom o Cankarjevem javnem delovanju ni obsežen, saj je glavnino le-tega pridobil takratni Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, vseeno pa vsestransko dopolnjuje Cankarjevo življenjsko pot in posamezne segmente njegovega dela.¹²

¹⁰ ANA KOBLAR - HORETZKY, Rokopisi, *Kratko poročilo o delu [Biblioteke SAZU] v letu 2002*, Ljubljana 2003, str. 13–15.

¹¹ PETRA KOLENC, *Dr. Henrik Tuma (1858–1935) in njegova knjižnica*, Ljubljana 2008.

¹² ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Izidorja Cankarja, *Kratko poročilo o delu [Biblioteke SAZU] v letu 2005*, Ljubljana 2006, str. 14–16.

Zapuščina Primoža Ramovša (sign. R 96). Akademik, višji bibliotekar-specialist in upravnik Biblioteke SAZU od 1945. do 1987. Primož Ramovš (1921–1999) je bil svetovno znan predvsem kot skladatelj, čeprav mu delo v Biblioteki SAZU nikakor ni bilo sinekura. Del rokopisne zapuščine, ki jo je njegov sin Klemen Ramovš 12. 1. 2000 z darilnim pismom v imenu družine izročil v last Biblioteki SAZU, je po obsegu skromnejši, saj je večinski del zaradi vsebine dobil v last Glasbeni oddelek Narodne in univerzitetne knjižnice. V Biblioteki SAZU je zapuščino kot samostojno rokopisno enoto s signaturo R 96 leta 2003 strokovno uredila upokojena bibliotekarska svetovalka Ana Koblar-Horetzky po ustaljenem zaporedju. **I. Biografsko gradivo.** Biografsko gradivo združuje v glavnem dokumente o rednem šolanju (1927–1939) in glasbenem študiju doma in v tujini (1928–1941). **II. Pisma.** V konceptu so ohranjena pisma učitelju pri študiju kompozicije v Italiji, najobsežnejši pa so dopisi staršema, ki segajo še v otroška leta (1928) in prenehajo z očetovo smrtjo (1952). Ob besedilu je sem ter tja zapisan kratek notni zapis. **III. Korespondenca.** Korespondenca ohranja dopisovanje zgoraj omenjenih naslovnikov. Za zgodovino Akademije pa je zanimivo pismo takratnega upravnega direktorja dr. Lea Baeblerja, ki podrobno popisuje potek prenovitvenih del centralne zgradbe. **IV. Tuja korespondenca.** Tu hranimo eno samo pismo, tj. priporočilo Ramovševega učitelja kompozicije Alfreda Caselle komponistu Hildebrandu Pizzettiju leta 1941. Biblioteki SAZU pripadajoče gradivo šteje 295 enot.

Zapuščina Stanislava Hafnerja. Dopisni član SAZU prof. dr. Stanislav Hafner (1916–2006) je bil redni profesor za slavistiko Univerze v Gradcu. Njegovo veliko knjižno zapuščino so Biblioteki SAZU poleti 2007 darovali dediči. Sedaj je zapuščina še v postopku obdelave, njena vrednost in pomen za raziskovalce pa je izjemna.

POSEBNE ZBIRKE

Izstopajoča posebna zbirka Biblioteke SAZU so »Dela akademikov«. Že konec leta 1942 so se odločili za organizacijo posebne knjižne zbirke, ki naj obsega vse znanstveno in umetniško doslej objavljeno delo vseh članov, rednih, izrednih in dopisnih. Z uresničevanjem zamisli so začeli zgodaj, saj je 13. aprila v letu 1944 že vpisana prva knjiga. Odtlej je bila z darili in nakupi sestavljena obsežna zbirka, ki zajema monografije in separate.

Biblioteka SAZU danes deluje v lepih prostorih in je tudi precej dobro opremljena s sodobno računalniško opremo, stalnica pa je problem s skladišči za

hranjenje knjižnega fonda centralne Biblioteke in knjižnic inštitutov ZRC SAZU (skupaj že več kot pol milijona enot) ter za skladiščenje zaloge publikacij, ki jih izdajata SAZU in ZRC SAZU (več kot 200.000 izvodov v paketih). V upanju, da se bo v bližnji prihodnosti tudi to spremenilo, se predvsem zavedamo svojega poslanstva. Kot knjižnica smo namreč zavezani k ohranjanju naše kulturne dediščine za prihodnje rodove, z zamenjavo publikacij SAZU in ZRC SAZU pa širiti slovensko znanost po svetu.

LITERATURA

- Novo poslopje Knjižnice Slovenske akademije znanosti in umetnosti, *Delo*, 6, (20. dec.), Ljubljana 1964.
- Izvestje Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani za poslovni leti 1921–23*, Ljubljana 1923.
- Letopis SAZU*, 1–58, Ljubljana 1938–2008.
- Naša največja kulturna naloga: Akademija znanosti in umetnosti*, Narodna galerija, Ljubljana 1927.
- Popis Trinkove knjižnice*, Ljubljana 1965.
- Znanstvenoraziskovalni center SAZU : generacije znanosti*, Ljubljana 1996.
- ROMANA BERNIK - GOSTIČ, *Biblioteka SAZU*, Ljubljana 1995 (zloženka).
- MAJDA CAPUDER, Knjižnica Janka Lavrina: zapuščina, *Objave Biblioteke SAZU* 10, Ljubljana 1989.
- JOANNES RUDOLPHUS CORADUZZI, *Apes aCaDeMICae operosorum Labacensium*, Labaci 1701, faksimile in prevod PRIMOŽ SIMONITI, Ljubljana 1988.
- MARIJA FABJANČIČ, *Kratko poročilo o delu Biblioteke SAZU v letu 1987–2007*, Ljubljana 1988–2008.
- MARIJA FABJANČIČ, Zamenjava zbornika Traditiones, *Traditiones* 25, Ljubljana 1996.
- FRAN SALEŠKI FINŽGAR, Zakaj?, *Slovenec*, 52 (2. mar.), Ljubljana 1928. str. 3.
- MARIJA KLEMENČIČ, *Biblioteka in publikacije Slovenske akademije znanosti in umetnosti v letih 1952–1971*, Ljubljana 1973, 299 str.
- FRANCE KOBLAR, † Adolf Robida. *Slovenec*, 52 (2. mar.), Ljubljana 1928. str. 3.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, *Ureditev Jagrove zapuščine – Janez Jager*, Ljubljana 1976.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Ivana Jagra 1: Knjižnica, *Objave Biblioteke SAZU* 2, Ljubljana 1977.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Ivana Jagra 2: Biografsko gradivo, *Objave Biblioteke SAZU* 4, Ljubljana 1981.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Ivana Jagra 3: Kazalo osebnih imen k Biografskemu gradivu, *Objave Biblioteke SAZU* 5, Ljubljana 1981.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Ivana Jagra. 3: Gradivo muzejske zbirke, *Objave Biblioteke SAZU* 6, Ljubljana 1982.

- ANA KOBLAR - HORETZKY, Korespondenca Frana Ramovša 1: Izpisi pisem dopisnikov, *Objave Biblioteke SAZU* 7, Ljubljana 1985.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Korespondenca Frana Ramovša 2: Kazala, *Objave Biblioteke SAZU* 8, Ljubljana 1985.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Rokopisi, *Kratko poročilo o delu [Biblioteke SAZU] v letu 2002*, Ljubljana 2003, str. 13–15.
- ANA KOBLAR - HORETZKY, Zapuščina Izidorja Cankarja, *Kratko poročilo o delu [Biblioteke SAZU] v letu 2005*, Ljubljana 2006, str. 14–16.
- PETRA KOLENC, Dr. Henrik Tuma (1858–1935) in njegova knjižnica, Ljubljana 2008.
- ANDREJ KRANJC, MAJA KRANJC, Perkova knjižnica, *Naše jame* 19, Ljubljana 1977, str. 37–41.
- MELITTA PIVEC - STELÈ, Biblioteka Kmetijske družbe za Kranjsko (Slovenijo) 1820–1945, *Razprave I. razreda SAZU*, 5, Ljubljana 1966, str. 359–387.
- ANDREJ PLETERSKI, *Inštitut za arheologijo polstoletnik = Fiftieth anniversary of the Institute of Archaeology*, Ljubljana 1997.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, *Historiat in ustroj Biblioteke Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, Ljubljana 1951.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, *Biblioteka in publikacije Slovenske akademije znanosti in umetnosti v letih 1938–1951*, Ljubljana 1952.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, *Poročilo o delu Biblioteke SAZU v letu 1965–1969*, Ljubljana 1964–1968.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, *Kratko poročilo o delu Biblioteke SAZU v letu 1969–1986*, Ljubljana 1970–1987.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, Die Bibliothek der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste, ihre Geschichte und Struktur, *Biblos* 24, Wien 1975, str. 288–299.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, *Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti: historiat – ustroj – razvoj = The library of the Slovene academy of sciences and arts: it's history – organisation – development*, Ljubljana 1976.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, Die Bibliothek der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste, ihre Geschichte und Struktur, *Biblos-Schriften* 84, Wien 1976, str. 72–76.
- PRIMOŽ RAMOVŠ, Biblioteka SAZU, *Enciklopedija Slovenije* 1, Ljubljana 1987, str. 266.
- DRAGO SAMEC, Ljubljana 2: Bibliothek der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste, *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*, Hildesheim, Zürich, New York 2001, knj. 9, str. 191–198.
- DRAGO SAMEC, Trinkova knjižnica tudi v Biblioteki Slovenske akademije znanosti in umetnosti, *Mons. Ivan Trinko (1863–1954): spodbujevalec spoznavanja in dialoga med kulturami*, zbornik posveta, Špeter, 16.10.2004, Čedad 2006, str. 323–347.
- SONJA STERGARŠEK, *Knjižna zamena Biblioteke Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, Ljubljana 1976.

OUR SEVENTY YEARS

(Summary)

At the beginning, the article introduces the predecessors of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (SASA), of which the Library became an integral part in 1938. Due to the transformation of the organizational set-up in SASA, of its direct predecessor the Academy of Sciences and Arts (ASA), and with the founding of the SASA Scientific and Research Center (SASA SRC) in 1981, changes also occurred in the publication plans of the two institutions related to their publications, suitable for exchange. Through the years this has become one of the most prominent activities and a specific feature of the libraries.

The article also shows how, very slowly, the number of employees in the Library grew, from the first person, and for many years the only person, employed in the Library i.e. Primož Ramovš (a well known composer, appointed on 1 September 1945, first as archivist, later as librarian, head and academician) to the present day where 21 members comprise the library staff, with highly qualified individuals, among whom thirteen hold a university degree. The article also highlights the difficulties that the library faced due to the lack of personnel – both technical and professional – and how they were resolved. In the “Register of Employees 1945–2008”, an attempt is made to list the names of all persons regularly employed and those of free-lancers who worked in the Library and for it. This was done on the basis of preserved archival data and on the recollection of retired employees.

Since the library processes all materials for SASA and SASA SRC (or rather for its seventeen institutional libraries) the article outlines the structure of SRC and its institutes.

It also contains a description of the gradual shift from the classic cataloguing of book holdings: from the alphabetical handwritten catalogue slips, typewritten catalogue slips, typed input documents for the central data base, on-line entries for the shared catalogue. Precisely this method, i.e. active participation in the work for the shared catalogue, at present the most important activity of the Library, assists SASA members and researchers of SASA SRC by managing their bibliographies thus ensuring uniformity and up-to-date tracking and evaluation of their work.

Much space is devoted to the organization of work in the Library and its holdings. It describes the methods of acquisition (exchange, purchase, gifts and our own publications) and the ratio between the different methods. By the end of 2007 we recorded 512,949 items comprising our library material, which places the SASA Library holdings – numerically – among the richest in the country.

The library exchange program is impressive, it extends to all five continents, eighty-two countries and 1425 addressees. The Library acquires quite a significant quantity of unique materials through the exchange of publications and it would be reasonable to maintain this program, despite the work it entails and the significant costs; in fact, many times this is the only possibility for obtaining certain materials. Principles for establishing such an exchange are also outlined. Some of the most important addressees are mentioned. The purchasing activity is only briefly outlined in the article.

Although the SASA Library has reached a venerable age it nonetheless maintains contact with modernity and contemporary methods of work; for the past seventeen years it has been actively involved in the building of the shared bibliographic catalogue database COBIB.SI. Today, among the 354 libraries cooperating in the system of shared cataloguing, it is one of the more important ones and together with the library information service IZUM it contributes to the forming of a Slovenian virtual library. Throughout the past years the annual contribution of the SASA Library to the shared catalogue was among the greatest in Slovenia.

Through the years the active participation of the SASA Library in the creation of the shared catalogue has become the main focus of our activity. It is useful primarily because with it, it assists SASA members, researchers, scientists and other users in retrieving information concerning our predominantly foreign materials covering all areas of science and art. In addition to entering the newly arrived materials, we are entering in the electronic data base also older materials. This is being done pragmatically, along with our daily work, where precedence is given to the more frequently requested items.

Quite a lot of such older material, which as yet has not been catalogued in the shared catalogue, is preserved in the Library among legacies and other special book and manuscript collections. At this point we shall list just the most important ones. These are: the legacy of Adolf Robida, representing the initial book collection of ASA, the Library of the Agricultural Society for Carniola, the legacies of France Kidrič, Ivan Andrej Perko, Ivan Trinko-Zamejski, Fran Ramovš, Ivan (John) Jager, the legacy of Franc and Milko Kos, Alfonz Paulin, Maks Wraber, Ivan Tavčar, France Stelè, Kosta Strajnič, the library of Janko Lavrin, the legacy of Marja Borštnik, Izidor Cankar, Primož Ramovš and the latest legacy received in 2007 from Stanislav Hafner. These legacies contain many old books and even incunabula.

In addition to precious books our library is looking after a smaller collection of museum objects and works of art, all of which are SASA property. In the course of the last few years this collection was successfully exhibited on numerous occasions at home and abroad.

However, our Library is first and foremost a contemporary library. Since 2003 it is actively cooperating with SASA SRC in the project of a specialized information center for humanities; from 2004 onwards in the implementation of the project of the Ministry of Culture concerning the allocation of library compensation for book lending; since 2007, in cooperation with SASA SRC, it is involved in the drafting of the electronic publication of the Slovenian Biographical Lexicon.

The significance and meaning of libraries can be gauged on the basis of the lending activity and dissemination of scientific information. The Library ensures that scientific information is disseminated to the users in an integral form in the shortest time possible. Compared to other libraries the number of readers and the frequency of lending are relatively small because most of the books in the Library are of interest to scholars, although there are no particular limitations to accessing the books. For some years now preliminary work has been under way for the introduction of automated book lending, which will lead to more extensive and faster lending of this rich book collection. There are approximately 5000 users who visit the library ten thousand times and borrow about 35,000 items. Since 2004 the Library and its users can search for topical material in the global databases, since the Library – as a service for SASA SRC – is a member of the consortium COSEC that enables the access to some complete texts in the platforms ScienceDirect and SpringerLink.

Throughout the years the Library has been keeping records of the SASA publishing activity. That is also the reason that in the “SASA Yearbooks” a chapter is regularly devoted to “SASA Publications”, where they are briefly presented while the entire publishing activity of both SASA and SASA SRC is presented in a shared catalogue.

The article also offers a description of the equipment and of the shortage of space, both for work and storage; all this required that the Library be moved a number of times, which adversely affected the conditions of work. The high quality computer-ware that the Library has been introducing at a rapid pace during the last few years, and the dedicated work of the entire staff made it possible to overcome even these difficulties.

The high level of professionalism of our staff members has been noted by the experts using our Library and this has also been honored with the highest professional awards. The Čop Diploma was awarded to our long-standing Library head, academician Primož Ramovš (Nova Gorica, 1971) and senior librarian Drago Samec (Bled, 2007), librarian Anamarija Valantič was awarded Čop's symbol of recognition (Celje, 1998).